

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Дослідження фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади, на прикладі Білецької територіальної громади (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Біла, вул. Молодіжна, буд. 19)

Виконав(ла): студент(ка) VI курсу, групи БМм-61

281 «Публічне управління та

адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

	<u>Глудик Р.Л.</u> (підпис)	<u>Глудик Р.Л.</u> (прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Гарматюк О.О.</u> (підпис)	<u>Гарматюк О.О.</u> (прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	<u>Мосій О.Б.</u> (підпис)	<u>Мосій О.Б.</u> (прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	<u>Сороківська О.А.</u> (підпис)	<u>Сороківська О.А.</u> (прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Дудкін П.Д.</u> (підпис)	<u>Дудкін П.Д.</u> (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2023

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет _____ Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра _____ Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Зороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня _____ магістр

(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю _____ 281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

студенту _____ Глудика Роману Леонідовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Дослідження фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади, на прикладі Білецької територіальної громади (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Біла, вул. Молодіжна, буд. 19)

Керівник роботи Гарматюк О.О., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «14» вересня 2023 року № 4/7-906

2. Термін подання студентом завершеної роботи 4 грудня

3. Вихідні дані до роботи наукові праці у сфері фінансового забезпечення та розвитку громади, Звіти голови Білецької територіальної громади, інші матеріали роботи Білецької територіальної громади

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні засади фінансового забезпечення і напрямів розвитку територіальної громади

2. Аналіз фінансового забезпечення та стану розвитку білецької територіальної громади

3. Шляхи покращення фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади

4. Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Структура доходів, що надійшли у місцеві бюджети України у 2022 році. Динаміка частки, яку становили місцеві бюджети. Динаміка доходів місцевих бюджетів. Організаційна структура виконкому Білецької сільської ради. Витрати на поточний ремонт та проведення благоустрою.

Основні види послуг, що надаються ЦНАП. Надходження до спеціального фонду бюджету.

Надходження у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів. Планові та фактичні надходження до бюджету по доходах загального фонду, Структура видатків бюджету. Наявні проблеми організації роботи з молоддю. Основні завдання, що повинні бути вирішені.

Прогнозовані витрати на створення БМР. Очікувані результати. Основні проблеми. Відповіді населення на питання. Зміни ситуації у житті Білецької громади. Зміни у житті громади. Перелік обладнання для організації роботи комунальної хлібопекарні. Очікувані фінансові результати комунального підприємства по випічці хліба. Розрахунок показників економічної доцільності впровадження діяльності комунального підприємства по випічці хліба.

Витрати на поточний ремонт та проведення благоустрою.

Основні види послуг, що надаються ЦНАП. Надходження до спеціального фонду бюджету.

Надходження у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів. Планові та фактичні надходження до бюджету по доходах загального фонду, Структура видатків бюджету. Наявні проблеми організації роботи з молоддю. Основні завдання, що повинні бути вирішені.

Прогнозовані витрати на створення БМР. Очікувані результати. Основні проблеми. Відповіді населення на питання. Зміни ситуації у житті Білецької громади. Зміни у житті громади. Перелік обладнання для організації роботи комунальної хлібопекарні. Очікувані фінансові результати комунального підприємства по випічці хліба. Розрахунок показників економічної доцільності впровадження діяльності комунального підприємства по випічці хліба.

Витрати на поточний ремонт та проведення благоустрою.

Основні види послуг, що надаються ЦНАП. Надходження до спеціального фонду бюджету.

Надходження у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів. Планові та фактичні надходження до бюджету по доходах загального фонду, Структура видатків бюджету. Наявні проблеми організації роботи з молоддю. Основні завдання, що повинні бути вирішені.

Прогнозовані витрати на створення БМР. Очікувані результати. Основні проблеми. Відповіді населення на питання. Зміни ситуації у житті Білецької громади. Зміни у житті громади. Перелік обладнання для організації роботи комунальної хлібопекарні. Очікувані фінансові результати комунального підприємства по випічці хліба. Розрахунок показників економічної доцільності впровадження діяльності комунального підприємства по випічці хліба.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ IV Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях	Р.П. Шерстюк		
	В.С. Стручок		

7. Дата видачі завдання 16 вересня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Вступ	16.09.2023 р.- 17.09.2023 р.	викон.
	Розділ 1 Теоретичні засади фінансового забезпечення і напрямів розвитку територіальної громади	18.09.2023 р.- 7.10.2023.	викон.
	Розділ 2 Аналіз фінансового забезпечення та стану розвитку Білецької територіальної громади	8.10.2023 р. - 2.11.2023 р.	викон.
	Розділ 3 Шляхи покращення фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади	3.11.2023 р.- 26.11.2023	викон.
	Розділ 4 Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях	27.11.2023 р.- 30.11.2023 р	викон.
	Висновки	1.12. 2023 р.- 2.12.2023	викон.
	Бібліографія	3.12.2022 р.	викон.

Студент

_____ (підпис)

Глудик Р.Л.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Гарматюк О.О.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дослідження фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади, на прикладі Білецької територіальної громади (Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Біла, вул. Молодіжна, буд. 19)

Магістерська робота: 75 с., 25 рис., 6 табл., 37 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення і пошук напрямів розвитку Білецької територіальної громади.

Предмет дослідження – теоретично-методичні, а також науково-практичні засади фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади.

Мета дослідження – вивчення теоретичних засад фінансового забезпечення і напрямів розвитку територіальної громади, а також розробка практичних рекомендацій, спрямованих на їх покращення на прикладі Білецької територіальної громади.

Методи дослідження: теоретично-прикладний, системності, аналізу, синтезу, порівняння, фінансово-економічний, статистичний, групування.

У роботі проведено дослідження фінансового забезпечення та напрямів розвитку Білецької територіальної громади. Внесено пропозиції щодо створення Молодіжної Ради, здійснення опитування мешканців Білецької територіальної громади та впровадження роботи комунальної хлібопекарні у територіальній громаді.

Розроблені пропозиції можуть бути впроваджені у діяльності Білецької територіальної громади.

Ключові слова: територіальна громада, бюджет територіальної громади, розвиток громади, фінансове забезпечення розвитку громади.

SUMMARY

Researching financial support and community development directions (village Bila territorial community as a case study)

Master's thesis: 75 pp., 25 Fig., 6 Table, 2 appendices, 34 references.

The object of research there is a process of financial support and the search for directions for the development of the village Bila territorial community.

The subject of research is theoretical-methodical, as well as scientific-practical principles of financial support and directions of community development.

The purpose of research is research of the theoretical foundations of financial support and development directions of the territorial community, as well as the development of practical recommendations aimed at their improvement based on the example of the village Bila territorial community.

Research methods are: theoretical and applied, systematic, analysis, synthesis, comparison, financial and economic, statistical, grouping.

In the work, a study of financial support and directions of development of the Bila territorial community was carried out. Proposals were made to create a Youth Council, conduct a survey of residents of the village Bila territorial community, and implement the work of a communal bakery in the territorial community.

The developed proposals can be implemented in the activities of the village Bila territorial community.

Key words: territorial community, territorial community budget, community development, financial support for community development.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	9
1.1 Фінансове забезпечення як передумова успішного функціонування територіальної громади в умовах децентралізації.....	9
1.2 Місцеві бюджети України як джерело фінансового забезпечення потреб територіальних громад на сучасному етапі.....	16
1.3 Теоретичні основи розвитку територіальних громад та ключові інструменти його реалізації.....	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАНУ РОЗВИТКУ БІЛЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	28
2.1 Загальна характеристика Білецької територіальної громади.....	28
2.2 Аналіз діяльності Білецької територіальної громади у сфері забезпечення комфортними умовами проживання її жителів.....	36
2.3 Аналіз фінансового забезпечення розвитку громади.....	40
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ.....	46
3.1 Створення Молодіжної Ради як інструмент розвитку молодого покоління та його залучення до управління Білецькою територіальною громадою.....	46
3.2 Здійснення опитування мешканців Білецької територіальної громади.....	53
3.3 Впровадження роботи комунальної хлібопекарні у Білецькій територіальній громаді.....	57
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ	62
4.1 Особливості організації охорони праці у Білецькій сільській раді.....	62
4.2 Організація системи цивільного захисту Білецької сільської ради.....	66
ВИСНОВКИ.....	70
БІБЛІОГРАФІЯ.....	72

ВСТУП

Актуальність проблеми. Здійснення реформи децентралізації, яка реалізується в Україні, націлене на створення сучасної системи місцевого самоврядування, які базується на засадах використання демократичних цінностей, що забезпечують розвиток населених пунктів, досягнення суттєвого соціального й економічного прогресу у громаді. Він здатен бути забезпечений шляхом використання механізму володіння з боку територіальних громад повноваженнями й ресурсами, які є необхідними для місцевого економічного розвитку. Це дасть створити передумови, що є сприятливим для отримання жителями громади якісних і доступних до їх споживачів публічних послуг. Тому дослідження фінансового забезпечення та перспективних напрямів розвитку громад на сучасному етапі є дуже актуальним.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення і пошук напрямів розвитку Білецької територіальної громади.

Предмет дослідження – теоретично-методичні, а також науково-практичні засади фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади.

Мета дослідження – вивчення теоретичних засад фінансового забезпечення і напрямів розвитку територіальної громади, а також розробка практичних рекомендацій, спрямованих на їх покращення на прикладі Білецької територіальної громади.

Завдання дослідження:

- з'ясування теоретичних засад фінансового забезпечення і напрямів розвитку територіальної громади;
- аналіз фінансового забезпечення та стану розвитку Білецької територіальної громади
- визначення шляхів покращення фінансового забезпечення та напрямів розвитку громади.

Методи дослідження: теоретично-прикладний, системності, аналізу,

синтезу, порівняння, фінансово-економічний, статистичний, групування.

Інформаційні джерела дослідження: наукові праці у сфері фінансового забезпечення та розвитку громад, звіти голови та інші матеріали діяльності Білецької територіальної громади.

Науковою новизною роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів фінансового забезпечення й напрямів розвитку громади, а також внесення пропозицій щодо створення Молодіжної Ради у даній громаді, здійснення опитування мешканців Білецької територіальної громади та впровадження роботи комунальної хлібопекарні у Білецькій територіальній громаді.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1 Фінансове забезпечення як передумова успішного функціонування територіальної громади в умовах децентралізації

Завданням децентралізації, що здійснюється в Україні, виступає формування в адміністративно-територіальних одиницях дієвої системи публічної влади, яка володіє можливостями забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людей, а також стійкого соціально-економічного розвитку територій, що здійснюється завдяки раціональному використанню їхнього потенціалу, зокрема, фінансового.

Базовим елементом системи влади у нашій країні, що сформувався у процесі децентралізації, виступають територіальні громади. Їх місцеві джерела, які використовуються для наповнення бюджету, кадрові та інфраструктурні ресурси повинні бути достатніми для того, щоб вирішувати управлінськими рішеннями, що приймаються органами місцевого самоврядування, різноманітні питання місцевого значення, які передбачені законодавством [1].

Завдяки фінансовій децентралізації місцеві бюджети стали незалежними від державного бюджету, виникли можливості планування розвитку окремих територій, а також втілення реальних проектів. Зокрема, завдяки фінансовій підтримці держави, яка надходить у вигляді коштів у вигляді субвенцій, які надаються об'єднаній територіальній громаді для розвитку територіальної громади.

Забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку нашої країни повинні бути ґрунтовані на здійсненні стратегічних пріоритетів, що передбачає розвиток територіальних громад, які виступають у якості базових суб'єктів місцевого самоврядування [1].

Положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування трактується

поняття територіальної громади у якості права та реальної здатності органів місцевого самоврядування щодо регламентації значної частини державних справ, управління ними згідно закону, в інтересах місцевого населення і під власну відповідальність. Таким чином, громада розглядається як спільнота відповідно до території проживання населення. Спираючись на ключові завдання, які є актуальними для забезпечення стратегічного розвитку України, на сучасному етапі проходить відхід від централізованої моделі державного управління до побудови ефективної системи, яка лежить в основі територіальної організації влади у нашій країні. Це сприяє забезпеченню зростання спроможності місцевого самоврядування щодо реалізації принципів фінансової самодостатності, субсидіарності, повсюдності, балансу загальнодержавних інтересів із інтересами населення, що проживає у регіонах та територіальних громадах та реалізується через заходи із децентралізації державної влади [1].

Децентралізація державної влади включає самостійність щодо підходів, які використовуються в управлінні, враховуючи багатоманітність місцевих особливостей, та на основі збереження єдності в суттєвому, основному. Це знаходить виявлення у делегуванні частини повноважень до місцевого самоврядування від органів, що реалізують функції державного управління. Практично це виявляється у розширенні повноважень, які мають нижчі органи влади, за рахунок передавання їм частини функцій державного управління від центральних органів виконавчої влади, які є вищими за рівнем, до місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Децентралізація відзначається не одноразовою передачею владних повноважень до органів місцевого самоврядування, а виступає у якості комплексного процесу, який містить наступні елементи:

- спроможність для органів державної влади здійснити передачу, а для органів місцевого самоврядування – одержання та ефективного розпорядження владними повноваженнями;

- визначення обсягу повноважень, що повинні бути передані місцевим органам влади;

- безпосередньо сам механізм, за яким буде проходити передача владних повноважень;

- питання здійснення адміністративно-територіальної реформи в країні;

- механізм налагодження взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування та інші [1].

Конституцією України визначається перелік повноважень, якими володіють територіальні громади, а також органи, що утворені ними, тобто їх власні повноваження. Зокрема, територіальними громадами сіл, селищ, міст безпосередньо чи за допомогою сформованими ними органами здійснюється:

- управління майном, що перебуває у комунальній власності;

- затвердження програм соціально-економічного, а також культурного розвитку, проведення контролю за їх виконанням;

- затвердження бюджетів, що належать відповідним адміністративно-територіальним одиницям, та організація контролю за їх виконанням;

- встановлення відповідно до закону місцевих податків та зборів;

- забезпечення проведення місцевих референдумів, а також реалізація їх результатів;

- утворення, реорганізація, ліквідація комунальних підприємств, організацій, установ, здійснення заходів щодо контролю за їх діяльністю;

- вирішення інших питань місцевого значення, що є віднесеними законом до їх компетенції [2].

Здійснення реформування територіальної організації влади у нашій країні та місцевого самоврядування спрямоване на вирішення наступних завдань :

- 1) забезпечення якості і доступності послуг;

- 2) формування оптимального розподілу повноважень, якими володіють органи місцевого самоврядування й органи виконавчої влади;

- 3) визначення обґрунтованих територіальних засад діяльності органів місцевого самоврядування, а також органів виконавчої влади, задля забезпечення доступності й належної якості публічних послуг, які надаються цими органами;

- 4) формування відповідних матеріальних, організаційних та фінансових

умов, що необхідні для здійснення виконання власних і делегованих повноважень, якими володіють органи місцевого самоврядування [1].

При цьому відповідальність, що мають органи місцевого самоврядування, повинна бути визначена із урахуванням фінансових, економічних інших можливостей, які передбачені децентралізацією.

Спільні інтереси, які мають територіальні громади сіл, селищ та міст, повинні представляти обласні й районні ради, що, у свою чергу, здійснюють:

- затвердження програм соціально-економічного, а також культурного розвитку для відповідних територій, а також контролюють їх виконання;
- затвердження районних й обласних бюджетів, що формуються із коштів, виділених із державного бюджету задля їх розподілу між відповідними територіальними громадами чи для виконання спільних проєктів і з коштів, що залучені із місцевих бюджетів на договірних засадах для реалізації спільних культурних і соціально-економічних програм, контроль за їх виконанням;
- вирішення інших питань, що віднесені законом до їх компетенції.

Органам, що виконують функції місцевого самоврядування, законом можуть надаватися законом окремі повноваження, властиві органам виконавчої влади, і про цьому державою здійснюється фінансування реалізації цих повноважень за рахунок коштів, що виділяються із Державного бюджету України, чи шляхом передання до місцевих бюджетів згідно встановленого законом порядку деяких загальнодержавних податків, а також передання органам місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності [1].

Кожний регіон України, а також кожна територіальна громада відіграють провідну роль в економічному розвитку нашої країни. Важлива роль при цьому належить органам місцевого самоврядування, що задля виконання власних та делегованих повноважень наділені визначеними конституційними гарантіями. Одне із основних завдань місцевих органів управління – це повноцінне забезпечення жителів територіальних громад у публічних послугах, що надаються їм, яке спрямоване за підвищення на території певного адміністративно-територіального утворення якості життя, рівня добробуту

населення. Визначальна роль при цьому належить рівню фінансового забезпечення, яким володіє кожне адміністративно-територіальне утворення, а також наявність достатньої величини фінансових ресурсів, включаючи ефективність використання усіх наявних можливостей їх залучення та раціонального використання. Досягнення вирішення актуальних завдань розвитку громади можливе лише у тому випадку, якщо буде забезпечено спрямування зусиль з боку місцевих органів влади, спрямованих на посилення фінансової основи діяльності територіальних утворень, а також забезпечене раціональне використання наявних ресурсів [3].

На успішність діяльності вітчизняних територіальних громад впливає активізація їх економічного розвитку, використання наявних ресурсів, пошук нових джерел надходжень, впровадження новітнього досвіду при прийнятті управлінських та організаційних рішень, впровадження інноваційних процесів. Завдяки підвищенню ефективності використання усіх наявних місцевих ресурсів різних видів, забезпечення активізації підприємництва, зростання розвиненості інфраструктури підвищується фінансове забезпечення розвитку територіальної громади.

Це цілком узгоджується із прийнятою українським урядом Державною стратегією, що спрямована на забезпечення регіонального розвитку на період 2021-2027 років, у якій зазначено, що впровадження державної регіональної політики до 2027 року буде реалізовуватися з використанням комплексного територіального підходу, а це передбачає, що об'єктом регіональної політики виступає територія, що характеризується наявністю специфічного набору соціальних, екологічних, просторових, економічних особливостей [4].

Сторонянська І. З. та Пелехатий А. О. вважають, що ефективне виконання територіальною громадою функцій, що покладені на неї, а також досягнення стратегічних пріоритетів вимагає організації належного фінансового забезпечення цілей розвитку та поточного функціонування. У цьому разі територіальна громада має виступати одночасно і рушійною силою, яка дає можливість досягнути стратегічні цілі територіального утворення, а також вона

є носієм поточних завдань соціально-економічного розвитку територій [5].

Як зазначають Крайник О. та Федорчак О., фінансове забезпечення розвитку територіальних громад доцільно розглядати згідно трьох таких основних підходів:

1) рівень наповнення місцевих бюджетів, що досягається у результаті фінансово-бюджетного елементу процесу децентралізації. Завдяки цьому фактично досягається можливість виконання вітчизняними органами місцевого самоврядування їх власних повноважень, а також реалізується їх вплив на досягнення соціально-економічного розвитку окремих територій;

2) фінансова підтримка місцевого самоврядування, яка надається державою, використовуючи механізми дотацій, субвенцій, а також формування цільових фондів розвитку;

3) здійснення пошуку додаткових джерел, які необхідні органами місцевої влади у якості фінансових ресурсів, що здатні забезпечувати конкретній території формування та використання потенціалу її розвитку. Завдяки сукупності різноманітних джерел формується фінансове забезпечення адміністративно-територіального утворення, що виявляється у його здатності забезпечувати достатність обсягів фінансових ресурсів, створення ефективної структури наявних джерел, завдяки чому досягається стабільність соціально-економічного розвитку громади у короткостроковій і довгостроковій перспективі [3].

Особлива роль у процесі вирішення питань, що стосуються управління місцевими фінансами, здійснення фінансового забезпечення розвитку кожної території, відіграє вміння використовувати переваги та особливості формування й розвитку окремої території, здійснювати пошук різноманітних джерел, що можуть бути використані для формування фінансових ресурсів, їх нагромадження, забезпечення ефективного розподілу, використання, забезпечення передумов для ефективного втілення економічних планів, різноманітних проєктів, а також вирішення соціальних програм, що розробляються на місцевому рівні.

Логічна послідовність етапів, що здійснюються у ході посилення фінансового потенціалу територіальної громади і тим самим покращення її фінансової забезпечення, відображено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Логічна послідовність етапів, що здійснюються у ході посилення фінансового потенціалу територіальної громади [6]

Це дає можливість забезпечити ефективне входження нашої держави до європейського простору, що є однією з основних цілей державної політики [3].

Забезпечення розвитку територіальних громад необхідними для цього фінансовими ресурсами вимагає використання системного підходу, що передбачає використання надходжень, сформованих із власних джерел, у поєднанні їх із ресурсами, що надаються у вигляді державної підтримки територій, а також розширення можливостей як додаткових джерел місцевих доходів формування креативних індустрій. Лише у випадку достатності обсягів фінансових ресурсів місцевою владою буде змога забезпечувати надання якісних послуг мешканцям, що проживають у даній територіальній громаді, розвивати соціальну сферу, реалізувати інфраструктурні проекти, таким чином сприяючи розвитку своєї території, покращувати якість і підвищувати рівень життя населення громади, тобто досягати поставленої мети.

При цьому важлива роль відводиться дослідженню фінансових можливостей кожної територіальної громади, застосуванню спеціально розроблених рекомендацій, використання яких дасть можливість підвищити ефективність управлінських рішень місцевої влади, забезпечити вироблення раціонального плану дій щодо розширення фінансової бази, надання можливості надання населенню територіальної громади публічних послуг у достатньо повному обсязі. При формуванні свого фінансового потенціалу із використанням фінансових ресурсів, одержаних із різних джерел надходжень, територіальними громадами отримуються реальні можливості щодо належного виконання їх повноважень і тим самим вирішення актуальних завдань, що стосуються соціально-економічного розвитку території [3].

1.2 Місцеві бюджети України як джерело фінансового забезпечення потреб територіальних громад на сучасному етапі

Важливе значення у забезпеченні потреб територіальної громади у фінансових ресурсах відіграють кошти місцевого бюджету. Як відмічають Лисяк Л.В., Кушнір А.І. та Биков Б.Д., зростання повноважень громад призводить до збільшення видаткової частини, а це вимагає збільшення доходів задля

досягнення фінансової рівноваги. Зростання фінансового потенціалу насамперед досягається у випадку нарощування дохідної частини, яка повинна бути достатньою для виконання обов'язків місцевих органів влади, що, зокрема, супроводжується витрачанням податків на тих територіях, де відбувається їх сплата [6].

Зазначимо, що усього протягом 2022 рік надходження до місцевих бюджетів склали 555,1 млрд. гривень, включаючи суми доходів загального й спеціального фондів. Структура доходів, що надійшли у місцеві бюджети України у 2022 році, наведена на рис. 1.2.

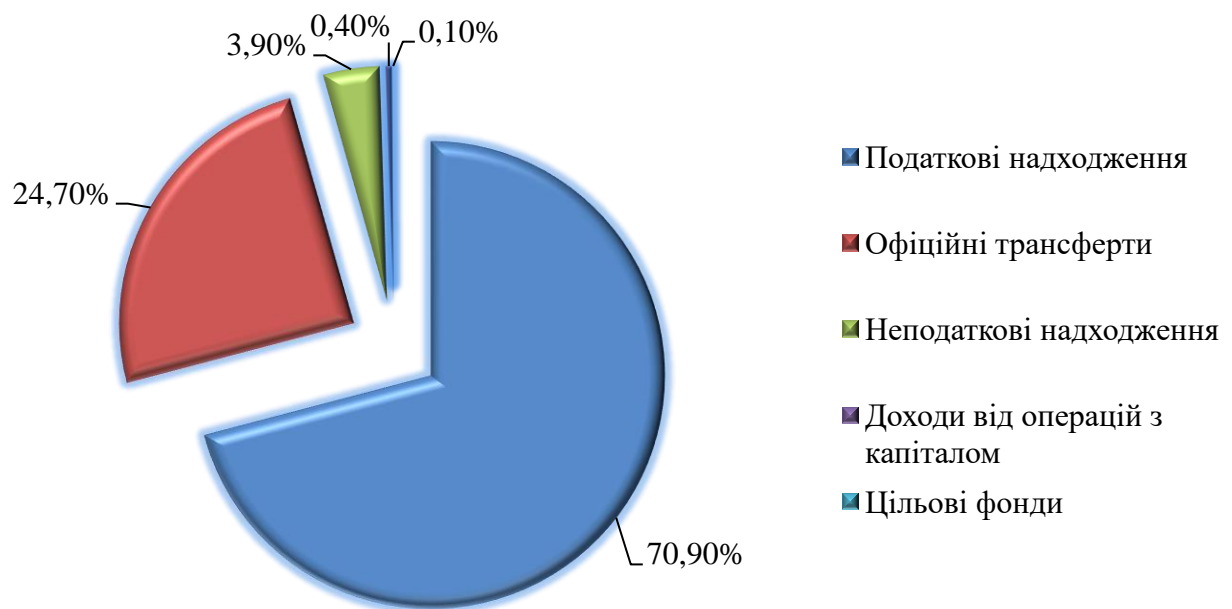

Рисунок 1.2 - Структура доходів, що надійшли у місцеві бюджети України у 2022 році (сформовано автором за даними [7])

З даних рис. 1.2 видно, що найбільша питома вага доходів, що надійшли у місцеві бюджети України у 2022 році, приходилася на податкові надходження - 393,5 мільярдів гривень, що становило 70,9% усіх надходжень, офіційні трансферти дорівнювали при цьому 24,7%, неподаткові надходження – 3,9%, а частка інших надходжень (доходів від операцій з капіталом і цільових фондів) була незначною і разом складала разом 0,5%.

Динаміка частки, яку становили місцеві бюджети у структурі зведеного бюджету України (без трансфертів) у 2022 році, показана на рис. 1.3.

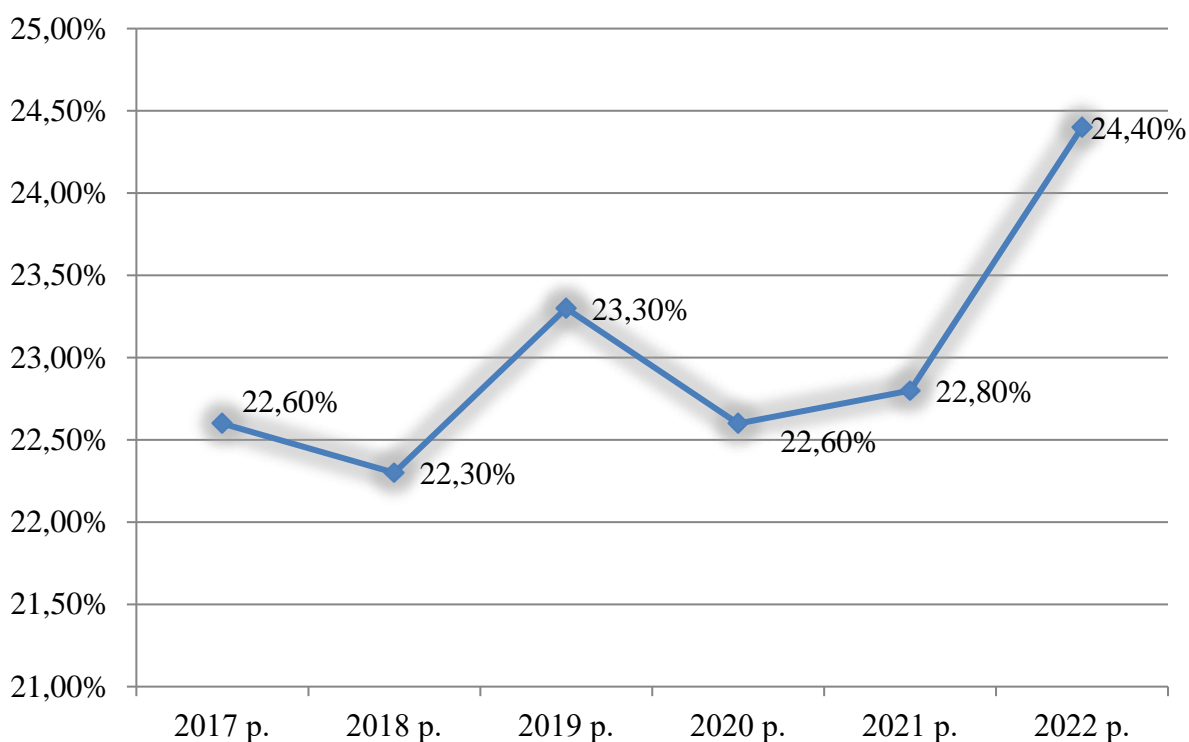

Рисунок 1.3 - Динаміка частки, яку становили місцеві бюджети у структурі зведеного бюджету України (без трансфертів) у 2022 році [7]
(сформовано автором за даними [7])

За даними рис. 1.3 приходимо до висновків, що загалом протягом 2017-2018 років простежувалася тенденція до зростання частки місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету України (без трансфертів) у 2022 році, незважаючи на зниження величини даного показника у 2018 та 2020 роках. Це свідчить про все більш зростаючу роль місцевих бюджетів. Динаміка зростання надходжень до місцевих бюджетів України у 2022 році (помісячно) порівняно з 2021 роком відображена на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 - Динаміка зростання надходжень до місцевих бюджетів України у 2022 році (помісячно) порівняно з 2021 роком, % (сформовано автором за даними [7])

Аналізуючи помісячну динаміку коштів, які надійшли до місцевих бюджетів порівняно з відповідними періодами минулого, тобто 2021 року, виявляємо значне падіння їх падіння в березні, квітні, а також, починаючи з травня, - відновлення загальної тенденції до зростання.

Динаміка доходів бюджетів в Україні за їх видами, включаючи доходи територіальних громад, відображена на рис. 1.5. Як видно, вона включає динаміку обласних, районних бюджетів, бюджету м. Києва, а також бюджетів територіальних громад.

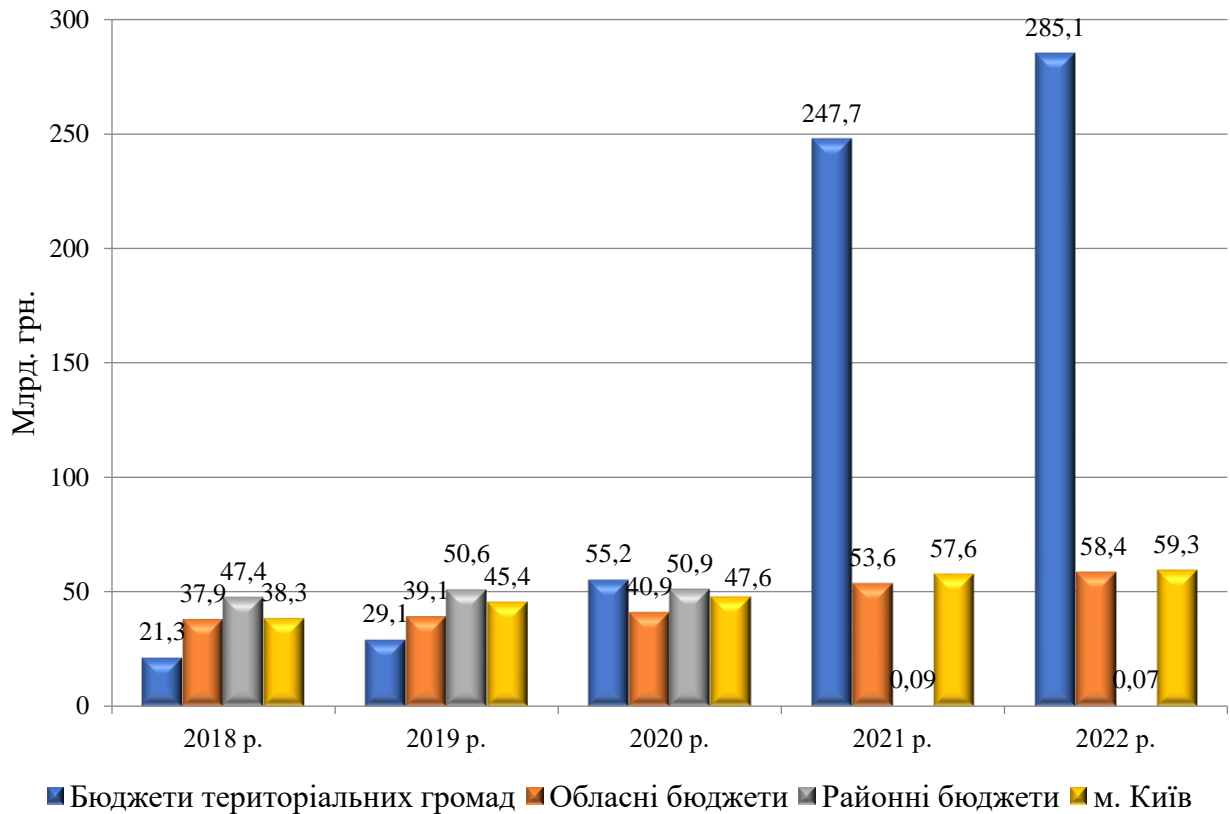

Рисунок 1.5 – Динаміка доходів місцевих бюджетів протягом 2018-2022 років за їх видами (подано за даними [7])

З рис. 1.5 робимо висновок, що динаміка доходів бюджетів територіальних громад в Україні відзначалося зростанням. Особливо різкий стрибок надходжень до бюджетів громад спостерігався у 2021 році, коли внаслідок проведених реформ, що стосувалися засад функціонування місцевого самоврядування, їх доходи порівняно з попереднім роком зросли на 192,5 млн. грн., або майже у 4,5 рази. 2022 рік відзначався подальшим зростанням даного економічного показника (на 37,4 млн. грн., а бо на 15,1%). У той же час надходження до бюджетів областей та м. Києва зростали, аде незначною мірою, а до районних бюджетів - впали майже до нуля у 2021 та 2022 роках.

Динаміка частки трансфертів, що надійшли із державного бюджету, у доходах місцевих бюджетів (загальний та спеціальний фонд) у 2018-2022 роках відображена на рис. 1.6.

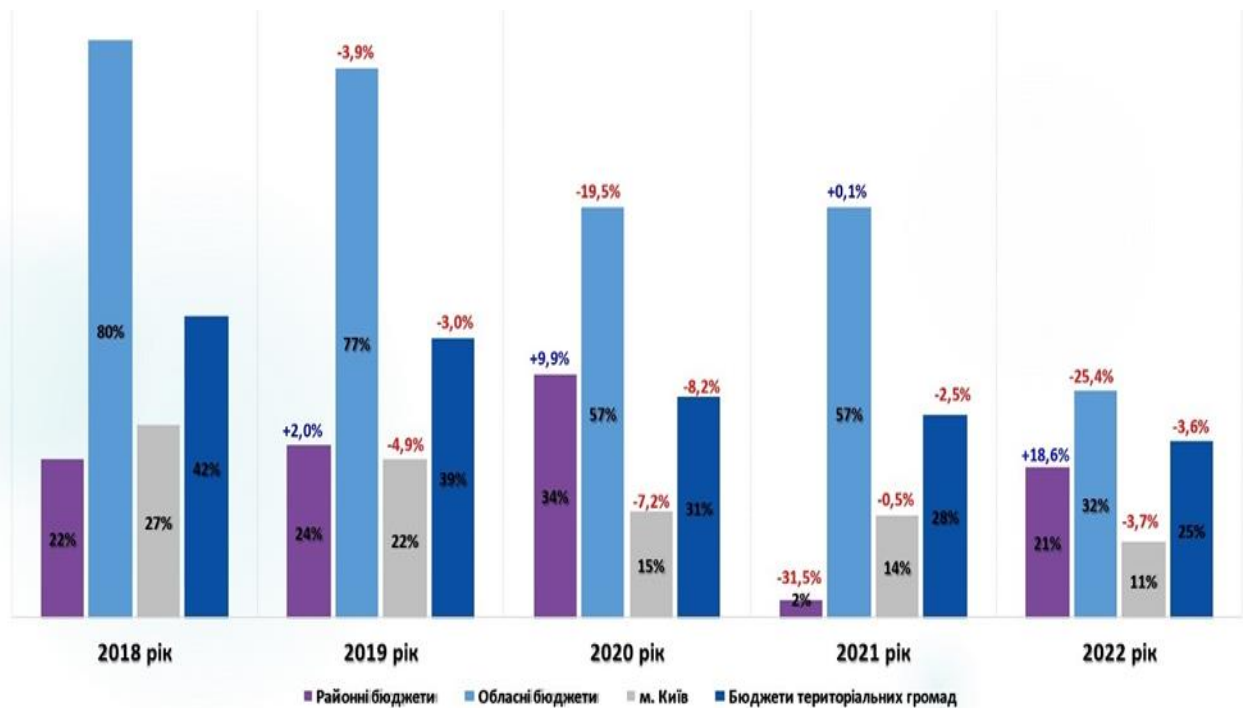

Рисунок 1.6 – Динаміка частки трансфертів, що надійшли із державного бюджету, у доходах місцевих бюджетів (загальний та спеціальний фонд) у 2018-2022 роках, відсотків [7]

Протягом останніх років проведення реформи децентралізації спостерігалось значне зростання ролі органів місцевого самоврядування у нарощуванні доходів місцевих бюджетів. Слід зазначити, що суттєвий успіх у цьому процесі досягнуто завдяки покращенню механізму взаємодії із представниками бізнесу, зростанню кількості одиниць зареєстрованого бізнесу та, відповідно, зростанню надходжень податків до місцевих бюджетів. Адже податки, що сплачуються місцевими підприємствами, організаціями й установами, які діють у межах визначеного адміністративно-територіального утворення, виступають основним джерелом наповнення місцевих бюджетів. Налагодження успішної взаємодії із бізнесом передбачає встановлення оптимальної величини оподаткування, визначеного рівня податків, завдяки чому буде збільшення сум коштів, що надійдуть до місцевого бюджету, а також розвиток і успішне функціонування бізнесу на території даної громади.

1.3 Теоретичні основи розвитку територіальних громад та ключові інструменти його реалізації

Головним завданням, яке стоїть перед територіальною громадою, є створення найкращих умов для проживання та розвитку її мешканців. На основі цього потрібно, використовуючи власні переваги, обмеження й можливості, визначити напрямки свого майбутнього розвитку. Успіху досягають громади, що здатні вдало розвивати власну внутрішню спроможність, створюють і покращують умови для залучення та підтримання інвестицій.

До основних принципів, що можуть бути покладені в основу сталого розвитку громади, можна віднести [8]:

- здатність людей змінювати світ, адже людина виступає як потужне джерело змін;
- процес розвитку людини й громади розпочинається із окремої особистості, формування взаємовідносин між людьми у спільноті, сім'ї, нації. У випадку, якщо людина прагне досягнути змін, то ніхто й ніщо не зможе її зупинити;
- відновлення після невдач, формування життєздатних думок та поведінки – необхідна складова розвитку;
- справедливе ставлення до людей – непорушне правило; жителі повинні бути забезпечені рівним доступом до участі у громадському розвитку, отримуючи користь від нього;
- формування бачення власного майбутнього, що дає можливість активізувати прихований потенціал територіальної громади, раціонально встановлювати мету її діяльності, цілі, завдання і шляхи їх реалізації. Населення громади повинне мати бачення того, які зміни необхідно здійснити та як цього досягти;
- усі складові громади пронизані різноманітними взаємозв'язками, отже, кожен аспект її зростання чинить вплив на інші виміри життя у ній, такі як особистий, економічний, культурний, політичний, соціальний та інші. Зміни у будь-яких елементах спричиняють вплив на всі інші складові. Тому надзвичайно

важливим є забезпечення як особистого зростання людей, так і зміцнення сімей, що забезпечить розвиток громади загалом;

- відчувати біль кожної людини як біль усіх; честь одного – як честь усіх жителів громади. Якщо людина отрує середовища, у якій живе, то вона при цьому отрує інших;

- єдність виступає необхідною передумовою розвитку громади. Вона є індикатором соціальної сили, у той як її відсутність єдності - індикатор слабкості. Зростання прогресу в розвитку призводить до посилення єдності;

- залучення служить рушійною силою розвитку громади. Забезпечення розвитку та досягнення бажаних цілей можливі лише тоді, коли людьми реалізовується їх особистий внесок у загальну справу, втілений у конкретних діях. Отже, істотною складовою розвитку територіальних громад є індивідуальна участь кожного її члена;

- основою істинного відновлення і розвитку громад як окремої людини, так і громади є висока духовність. Людська спільнота не може бути життєздатною і згуртованою, якщо житиме всупереч своїй духовній природі.-, а це, у сію чергу, передбачає:

а) формування відносин із людьми, своїх дій на основі наповнення любов'ю до ближнього;

б) врахування мудрості, принципів, законів, вчень, які прийшли до нас із глибоких духовних традицій;

в) підтримання цінностей, що є спрямованими на збереження життя, а також зростання його якості;

г) покращення розумових здібностей, що є пов'язаними із духовною складовою, таких як:

1) спроможність бачити мрію чи мету, яка відповідає набутому потенціалу громади;

2) здатність повірити у бачення майбутнього так, щоб зосередити усі сили на її досягненню;

3) здатність реалізувати це бачення;

- наявність моральної та етичної основи сталого розвитку, що торкаються інших і природи. Аде ніколи спільнота людей не може бути без моралі, ефективних законів, правил поведінки;

- навчатися протягом усього життя один в одного. Навчання забезпечується здобуттям нової інформації, мудрості, навичок, знань, вмінь, завдяки чому ми можемо розвивати наявний потенціал, приймати нові виклики. Навчання впливає на поведінку членів громади і забезпечує громадський розвиток. Багато громад раніше звикли, що вирішення їхніх проблем здійснюється зверху. Тепер вони мають навчитися, як здійснити зміни для того, щоб активно розвиватися і процвітати;

- сталість виступає основною особливістю розвитку громад. Забезпечення сталості означає те, що процес протікає протягом тривалого часу. При цьому можна виділити кілька видів сталого розвитку громад:

1) економічна сталість, що полягає у безперервному забезпеченню зростання багатства і процвітання. Забезпечення економічного сталого розвитку збільшує різноманітність стратегій громади. Сутність економічної стійкості полягає також у справедливому розподілі благ, задоволення своїх основних потреб усіма членами суспільства;

2) екологічна сталість – забезпечення існування та процвітання природних систем, а це впливає на життя на землі;

3) соціальна й культурна сталість, тобто вплив на соціальне середовище життя людей;

4) політична сталість, яка виявляється у процесах прийняття рішень, розподілу влади у громаді. Умовою здійснення процесу громадського розвитку є підтримка різних політичних сил, організацій, а також лідерів, що мають відчутний вплив на політико-економічне середовище;

- рух до позитивного виступає як головна стратегія розвитку громади. Важливо не зосереджуватися на негативних сторонах, а створювати позитивне довкілля задля досягнення бажаних результатів. Діяльність із забезпечення розвитку громади вимагає скерування зусиль на побудову альтернативного

середовища. Проте при цьому також важливо не допускати несправедливості чи наявності шкідливих умов життя у громаді;

- потрібно намагатися бути прикладами змін, які прагнемо побачити. Процес розвитку громад передбачає розробку стратегій, що включають формування позитивних моделей, а також реальних прикладів рішень, що пропонуються [8].

Одним з ефективних інструментів забезпечення зростання територіальної громади є стратегічне планування її розвитку. Стратегія є основним документом, у якому визначено пріоритети розвитку громади, що охоплюють довгостроковий період. Саме вона на її підставі проводиться розроблення різноманітних цільових програм, місцевих проєктів, відбувається виділення коштів із місцевого бюджету для їх реалізації, а також залучення додаткових коштів від грантодавців або держави. Рекомендованим терміном стратегічного планування є 5-7 років.

Стратегія включає стратегічні й оперативні цілі, а також завдання, розроблені на визначений період, покликані забезпечувати сталий економічний та соціальний розвиток територіальної громади.

Окрім стратегії, система документів, покликаних забезпечувати соціально-економічний розвиток територіальної громади, містить плани (програми) соціально-економічного розвитку громади, а також інші програмні й прогностичні документи, зокрема, місцеві програми розвитку. У них згідно із соціально-економічними та суспільно-політичними процесами, які відбуваються у державі й певному регіоні, на основі урахування впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, а також очікуваних тенденцій відбувається визначення цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Виконання місцевої стратегії, заходи із її реалізації здійснюється за допомогою розробки планів (програм), які покликані забезпечувати соціально-економічний розвиток громад. У них знаходить своє вираження конкретизація завдань й заходів у межах цілей стратегії, встановлюються відповідальні виконавці та терміни виконання заходів, обсяги й джерела їх фінансування, а також показники (індикатори), що служать для проведення оцінки

результативності виконання розроблених заходів. Етапи реалізації стратегії розвитку територіальної громади зображені на рис. 1.7.

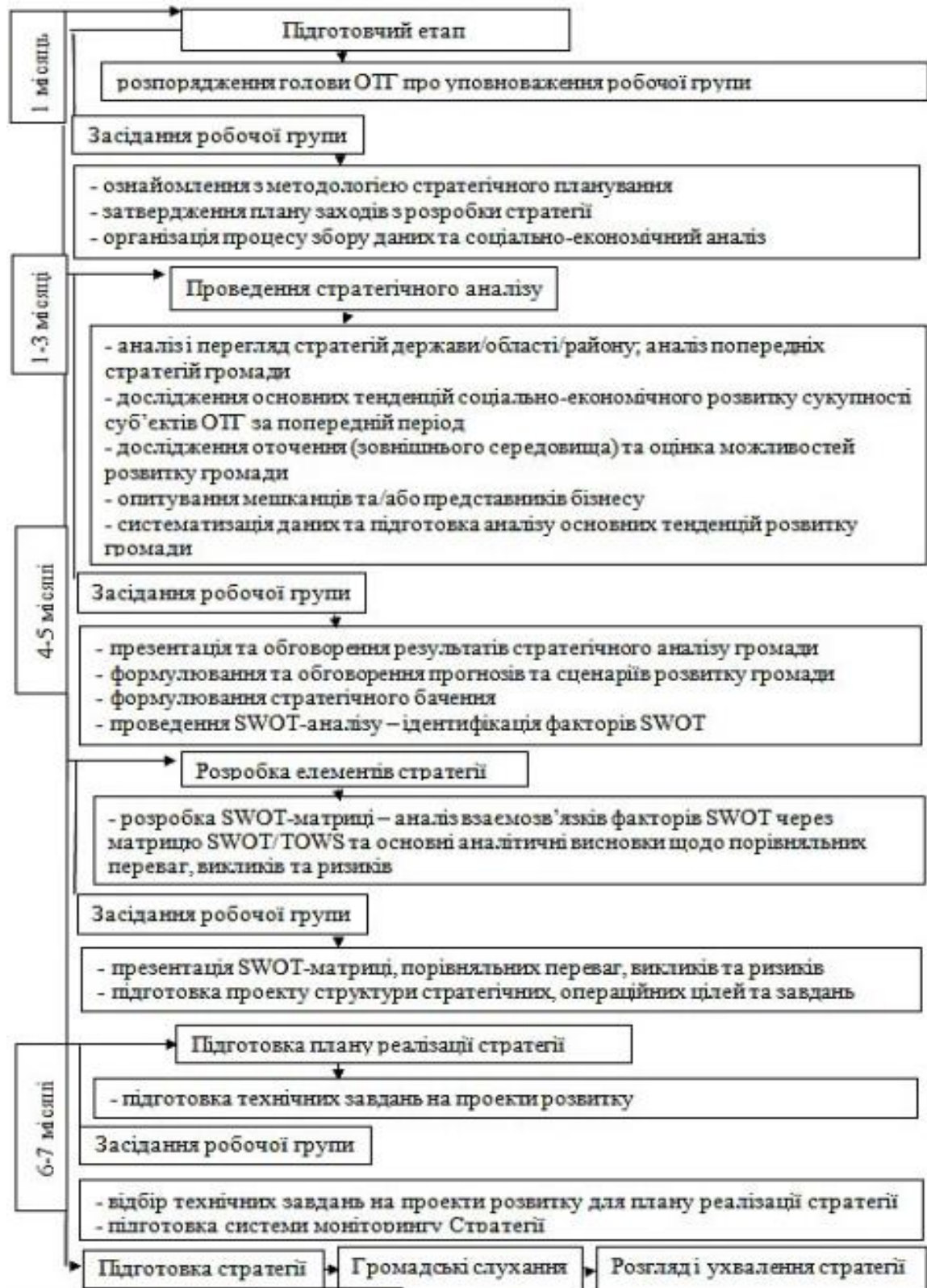

Рисунок 1.7 – Етапи реалізації стратегії розвитку територіальної громади [1]

Слід враховувати, що процес розвитку громади не може ефективно відбуватися без активного залучення громадськості до процесу стратегічного планування. Тому аналізуючи стратегію та програми (плани) розвитку громади, доцільно оцінити:

- наявність оприлюднених повних й актуальних текстів документів на сайті громади ;
- рівень залучення громадськості при розробленні документів та процес здійснення їх публічного обговорення;
- наявність окремих стратегічних, операційних цілей (завдань), що спрямовані розвиток громадянського суспільства, використання інструментів місцевої демократії;
- оцінити механізм впливу громадян на ухвалення рішень;
- наявність конкретизованих заходів (проектів);
- розроблення визначених індикаторів, що використовуються у процесі моніторингу й оцінювання виконання стратегії чи програми розвитку громади;
- наявність сформованого спеціального органу, який здійснює моніторинг й оцінювання результатів виконання програмних і стратегічних документів розвитку громади та інші.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАНУ РОЗВИТКУ БІЛЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1 Загальна характеристика Білецької територіальної громади

Білецька територіальна громада була утворена 25 липня 2018 р. шляхом здійснення об'єднання Білецької, Івачеводолішнівської, Великоглибочецької, Ігровицької, Чистилівської, Плотичької сільських рад, що були розташовані у Тернопільському районі Тернопільської області. Завдяки створенню Білецької територіальної громади було забезпечено концентрацію різноманітних видів ресурсів, зокрема: земельних, інфраструктурних, трудових, фінансових, завдяки чому новостворена адміністративна одиниця стала більш ефективно діючою й потужною.

Населені пункти громади включають 10 сіл (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 - Населені пункти Білецької територіальної громади
(складено автором за даними [10])

Білецька територіальна громада характеризується такими показниками:

- а) площа громади складає 138,1 км²;
- б) населення громади - 10 923 особи (станом на 2020 р.);
- в) густина населення становить 79,09 осіб/км² [10].

Центр громади (с. Біла) розташований у безпосередній близькості до обласного центру – міста Тернополя, що є важливою перевагою для громади.

План розташування Білецької територіальної громади наведено на рис. 2.2.

Рисунок 2.2 – План розташування Білецької територіальної громади

Проведення сесій Білецької сільської ради проводилося згідно із розпорядженнями сільського голови, а також із погодженням із Тернопільською обласною військовою адміністрацією. Усі проекти рішень перед початком засідань сесій сільської ради були розглянуті на засіданнях, що проводилися постійними комісіями сільської ради. Усього протягом 2022 року відбулось тринадцять засідань сесій сільської ради, на них було прийнято 434 рішення.

У 2022 році проведено 17 засідань виконкому сільської ради, на яких було прийнято 216 рішень, призначено секретаря сільської ради, а також старост старостинських округів громади.

Організаційна структура виконкому Білецької сільської ради наведена на рис. 2.3.

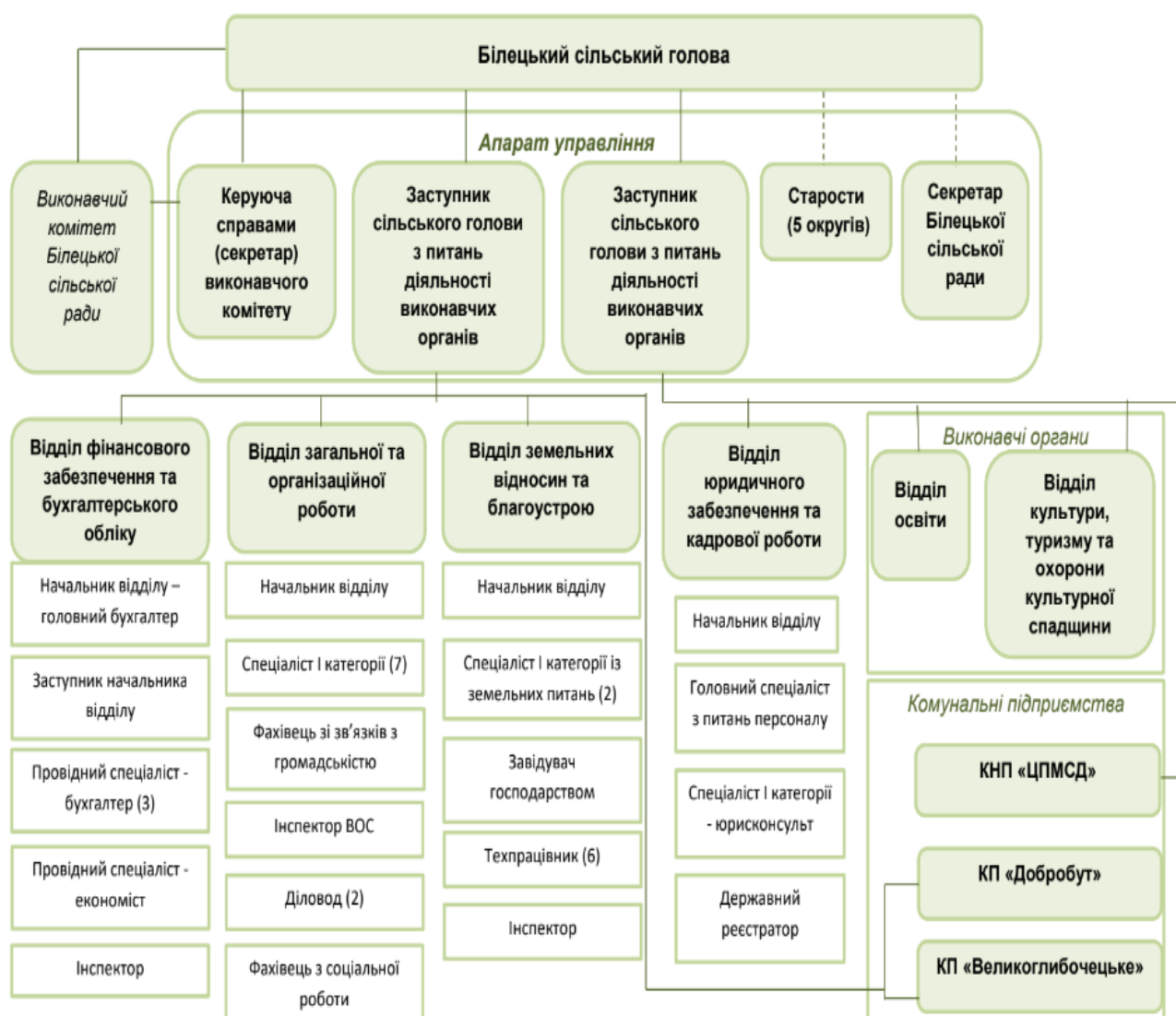

Рисунок 2.3 – Організаційна структура виконкому Білецької сільської ради

Повномасштабне вторгнення російського агресора, що було спрямоване проти України, значно вплинуло на діяльність Білецької територіальної громади. Війна спричинила негативний вплив на життя кожного жителя, проте при цьому згуртувала населення громади до спільної допомоги захисникам і один одному.

Громада надає активну підтримку захисникам, що ціною власного життя і здоров'я відстоюють нашу незалежність та свободу. Також у громаді надається допомога тим співвітчизникам, які були вимушені залишити домівки й приїхали до Білецької громади пошуку прихистку. У перші дні війни на діяльність сільської ради випали додаткові функції, що були пов'язані із значним напливом внутрішньо переміщених осіб. Усі люди, які зверталися за допомогою у наданні тимчасового житла, були забезпечені гуманітарною допомогою та влаштовані на тимчасове проживання.

Довелося фактично призупинити здійснення капітальних видатків, які мали здійснюватися, «заморозились» проекти. Проте, не зважаючи на складну ситуацію, Білецька сільська рада, її депутатський корпус та виконавчий комітет намагаються створити умови, аби громада і надалі успішно розвивалася.

Задля захисту населення в умовах війни в усіх селах громади було підготовлено та відремонтовано укриття. Ремонт бомбосховищ здійснювався коштами громади і за допомогою жителів. Було проведено замінену систем освітлення, опалення, вентиляції, водопостачання, каналізації, завдяки чому забезпечено умови, необхідні для перебування людей впродовж 48 годин. На вище зазначені цілі спрямовано 168,3 тисяч гривень.

Білецькою територіальною громадою використовуються усі можливі ресурси для допомоги військовим. У громаді сформовано територіальну оборону сільської ради. Задля забезпечення утримання добровольчого підрозділу Білецької територіальної громади було придбано кросівки із високими берцями, костюми камуфляжні, розвантажувальні жилети, було проведено оснащення приміщення засобами відеоспостереження на суму 469,7 тис. грн.

Разом із цим не залишились поза увагою сільської ради забезпечення територіальних підрозділів, що відносяться до збройних сил територіальної оборони, сформованих у Тернопільській області. Було здійснено придбання форменого одягу, паливо-мастильних матеріалів, а також виробничого інструменту (лопати для піхоти, бензопили, блоки безперебійного живлення) на суму 377,8 тис. грн.

Значна робота у громаді проводиться щодо надання допомоги людям, що постраждали від війни. Зокрема, Білецькою територіальною громадою було надано прихист у себе більше 30 осіб, що відносяться до внутрішньо переміщених і евакуйованих. Зокрема, у с. Великий Глибочок було обладнано приміщення для їх проживання. На вище згадані цілі було спрямовано 289 тисяч гривень. Повністю було здійснено заміну вікон, а також придбано необхідне обладнання. При сприянні благодійних організацій для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб надійшла благодійна допомога на суму 63,3 тисяч гривень (отримано холодильник, пральну машину, плиту електричну).

Білецькою сільською радою було відкрито рахунок, призначений для отримання благодійних внесків, що надходять задля підтримки вітчизняних збройних формувань. Так, протягом 2022 року було одержано коштів від жителів громади на суму 148,7 тисяч гривень. За ці кошти було придбано шеврони, призначені для добровольчих угруповань, що діють у рамках територіальної оборони Тернопільської області.

За рахунок коштів, виділених Білецькою сільською радою, проводились одноразові виплати для військовослужбовців, що були призвані до лав збройних сил України, на суму 20 тисяч гривень на кожного мобілізованого. Протягом 2022 року вище зазначені кошти було отримано 208 особами на загальну суму 4 мільйони 160 тисяч гривень.

Матеріальна допомога на лікування була виплачена 87 особам на суму 449 тисяч гривень, допомога на поховання військовослужбовців одержана батькам чи іншими родичами трьох осіб на суму 150 тисяч гривень. Допомога на оплату комунальних послуг була одержана 2 особами, які потерпіли від політичних репресій, в обсязі 7,2 тисяч гривень. Протягом року були повністю отримані виплати жителями громади, що здійснюють догляд за інвалідами, на суму 148,7 тисяч гривень (9 чоловік).

Було також відшкодовано кошти, що були спрямовані на надання послуг пільгового зубопротезування для учасників АТО, пенсіонерів, а також особам,

що мають інвалідність (7 чоловік) на суму загальну суму 30 тис. грн. (при цьому середня вартість протезування складала від 3 до 5 тисяч гривень).

Основними питаннями, що були порушені у зверненнях громадян, були проблеми вирішення земельних спорів, скарги на роботу житлово-комунального господарства, зокрема, проведення обрізки дерев, ремонту та підсіпки вулиць, здійснення видачі довідок, а також надання роз'яснень щодо вирішення питань, які стосуються роботи органів місцевого самоврядування.

Офіційний сайт Білецької сільської ради містить відповідні розділи, які присвячені роботі зі зверненнями громадян. При цьому всі звернення громадян були зареєстровані й розглянуті згідно із чинним законодавством. По усіх питаннях, які були порушені у зверненнях, було надано відповіді громадянам згідно до встановленого порядку.

У Білецькій сільській раді, а також її виконавчих органах здійснюється активна робота, що стосується забезпечення розгляду поданих звернень громадян, проведення об'єктивної та неупередженої, а також вчасної перевірки фактів, що були викладені у зверненнях, посилення персональної відповідальності, яку несуть керівники виконавчих органів за вирішення важливих питань, які були порушені у зверненнях жителів громади, а особливо - соціально малозахисених категорій громадян.

За 2021 рік Білецькою сільською радою було отримано від громадян 669 звернень, 642 із яких індивідуальних, а 27 - колективних звернень. Протягом аналогічного періоду 2020 р. надійшло 1638 звернень. При цьому кількість звернень громадян до рівня попереднього періоду приблизно зменшилась на 40%, що було викликано здійсненням відкриття Центру надання адміністративних послуг, що почав діяти при Білецькій сільській раді.

Порівнявши кількість заяв до рівня 2020 року за характером питань, приходимо до висновку, що як і в минулому році найбільш актуальними були питання, які стосувалися аграрної політики, земельних відносин. Зазначимо, що кількість заяв даного змісту, що надійшли у 2020 році, складала 743, а в 2021 році - 328. У 2021 році також надійшла значна кількість звернень, що стосувалися

питань роботи органів місцевого самоврядування (70 звернень), питань комунального господарства й благоустрою (40), соціального захисту (32).

Протягом 2022 року до Білецької сільської ради надійшло від громадян 198 звернень, із яких були 50 індивідуальними, а 15 - колективними зверненнями. Також у цьому періоді було отримано 50 звернень, що стосуються питань роботи органів місцевого самоврядування, а питань роботи комунального господарства й благоустрою - 45 звернень.

У 2022 році Білецькою сільською радою було реалізовано різноманітні програми, які стосувалися, зокрема:

- фінансування видатків, які здійснювалися на забезпечення компенсаційних виплат окремим пільговим категоріям громадян сільської ради на надання пільгового проїзду на приміських автобусних маршрутах;
- підтримки й розвитку у 2022 році районної організації, що відноситься до Товариства Червоного Хреста України;
- підтримання державної політики, що стосується здійснення казначейського обслуговування бюджетних коштів у Тернопільському районі;
- сприяння поліції щодо підвищення рівня безпеки, створеного для громадян на території Білецької ТГ;
- фінансової підтримки КНП ЦПМСД, яке розташоване у Білецькій ТГ;
- роботи із обдарованими дітьми, що здійснюється у закладах освіти, які розміщені на території Білецької сільської ради;
- соціального захисту, наданого окремим категоріям населення, які проживають на території Білецької сільської ради;
- розвитку і збереження зелених насаджень, які є у населених пунктах Білецької територіальної громади;
- питань оздоровлення і забезпечення відпочинку дітей пільгових категорій, що проживають на території Білецької сільської ради;
- розвитку фізичної культури та спорту сільської ради;
- розвитку культури, туризму, охорони культурної спадщини, що прийнята Білецькою сільською радою;

- соціального захисту, який надається окремим категоріям населення сільської ради на 2022 рік;
- місцевих стимулів, що виділялися для медичних працівників, які працюють у КНП ЦПМСД Білецької сільської ради;
- фінансової підтримки, що надавалася КП Великоглибочецьке, яке відноситься до Білецької сільської ради;
- цивільного захисту території і населення сільської ради від надзвичайних ситуацій, що можуть мати техногенний та природний характер;
- сприяння територіальній обороні, які сформована у Тернопільській області;
- створення й використання матеріальних резервів, які використовуються для запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, а також їх наслідків на території Білецької сільської ради;
- сприяння добровольчим формуванням, які діють у Білецькій територіальній громаді;
- надання підтримки внутрішньо переміщеним чи евакуйованим особам;
- поховання військовослужбовців, що загинули або померли під час проходження військової служби, а також внутрішньо переміщених осіб, безрідних, невідомих громадян;
- розвитку й підтримки Тернопільської центральної районної лікарні, до с КНП Великобірківської селищної ради;
- фінансової підтримки, наданої органам державної влади;
- енергозбереження й енергоефективності сільської ради;
- здійснення відновлення військового містечка №15, розташованого в місті Тернопіль, а також військового містечка № 21, розміщеного у с. Біла, військового містечка № 22 м. Чорткова для здійснення заходів, які стосуються надання допомоги Білецькою сільською радою;
- Поліцейського офіцера громади на 2022-2025 роки;
- соціально-економічного розвитку Білецької сільської територіальної громади на 2022-2024 роки.

Реалізація цих програм була спрямована на забезпечення різноманітних потреб Білецької територіальної громади.

2.2 Аналіз діяльності Білецької територіальної громади у сфері забезпечення комфортними умовами проживання її жителів

Робота Білецької сільської ради протягом досліджуваного періоду була спрямована на забезпечення подальшого розвитку усіх сфер життєдіяльності громади, зокрема, підвищення добробуту її населення. Зокрема, у 2022 році було проведено роботи, які стосувалися проведення благоустрою населених пунктів громади (експлуатаційне утримання проїзних частин доріг, що мають місцеве значення; відновлення дорожнього покриття деяких населених пунктів, утримання вулично-шляхової мережі, що прокладена на території громади. Було придбано щебінь, який був використаний для облаштування вулиць у населених пунктах даної територіальної громади, на суму 3 мільйони 992 тисяч гривень.

Проведено поточний ремонт та благоустрій з відновленням дорожнього покриття на 8 млн. 500 тис. грн. Розподіл даних витрат по населених пунктах громади ілюструє рис. 2.4.

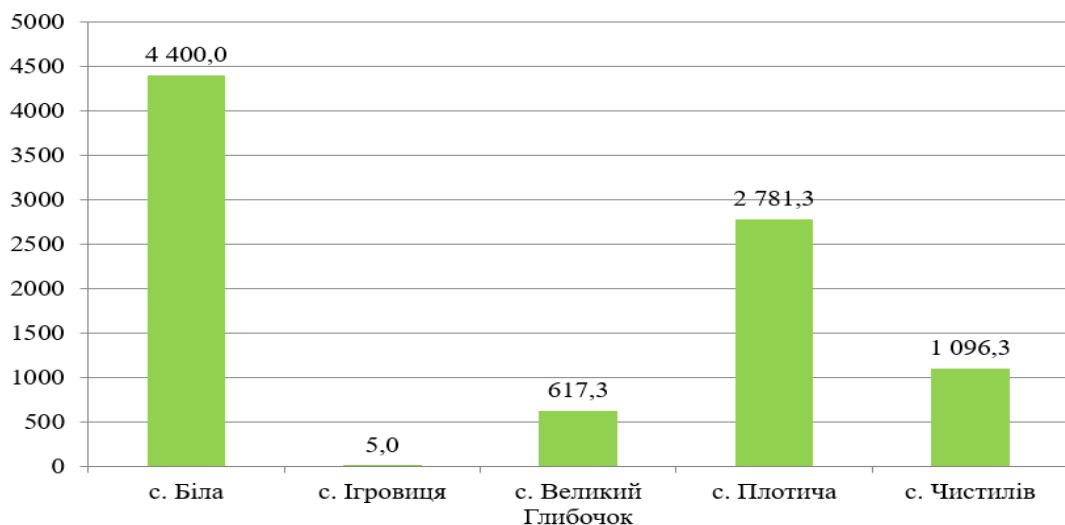
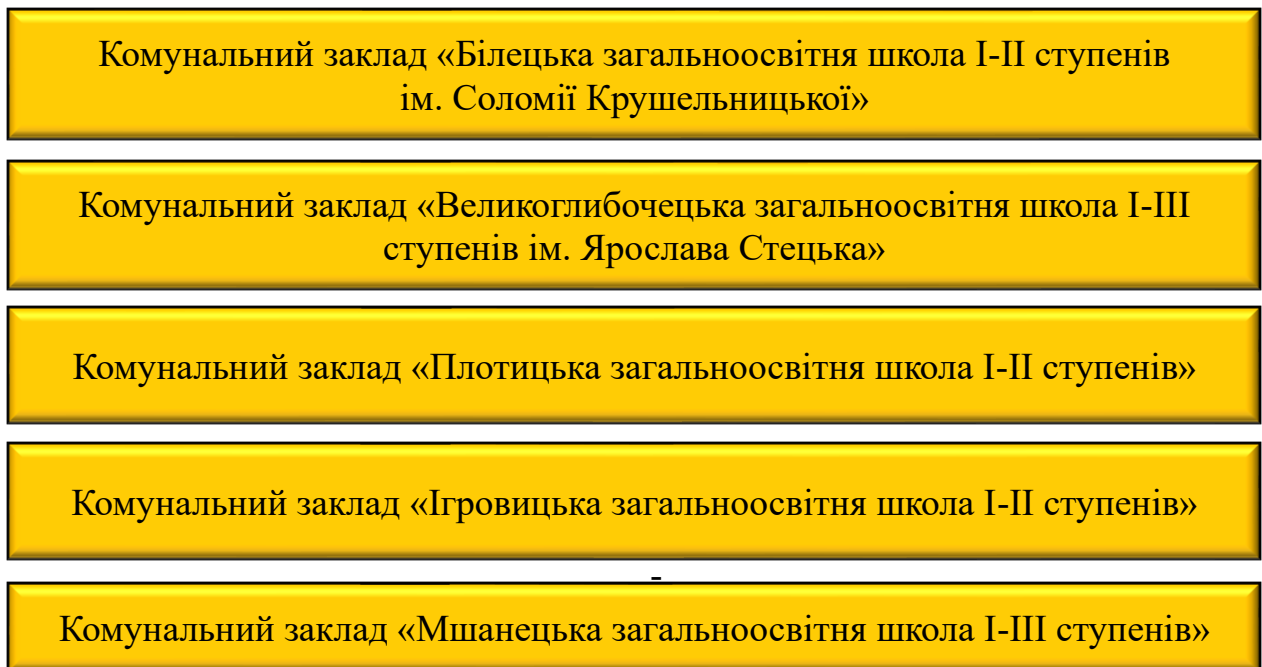

Рисунок 2.4 – Витрати на поточний ремонт та проведення благоустрою населених пунктів громади, тис. грн.

Станом на 01 січня 2023 року у секторі Служби у справах дітей, що діє у Білецькій сільській раді, на первинному обліку перебувало:

- 8 дітей, що володіють статусом дитини - сироти, або дитини, що позбавлена батьківського піклування, одна дитина – сирота, яка переїхала на проживання у громаду з інших територій (Запоріжжя);
- 25 дітей, що проживають в семи сім'ях, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Заклади загальної середньої освіти, які діють у громаді, наведено на рис. 2.5.

- Рисунок 2.5 - Заклади загальної середньої освіти, що розміщені у Білецькій територіальній громаді

Протягом 2022 року у Білецькій ТГ проводилися низка благодійних заходів:

- організовано на Свято Миколая за кошти благодійників перегляд вистави, які проходила у Тернопільському академічному театрі актора і ляльки, а також солодкі подарунки для дітей, чії батьки на даний час проходять службу в ЗСУ;

- проведено Свято Миколая для дітей, що позбавлені батьківського піклування, дітей - сиріт, дітей із багатодітних сімей, дітей, що проживають у тих сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також дітей ВПО, їм було виділено за кошти місцевого бюджету (100 тис. грн.) солодкі подарунки кількістю 650 штук.

Задля забезпечення прав громадян, які вони мають на отримання якісних адміністративних послуг, у Білецькій сільській раді діє відділ «Центр надання адміністративних послуг», що результативно взаємодіє із різними суб'єктами щодо надання адміністративних послуг. Зокрема, станом на 01.01.2023 року відділом ЦНАП надавалося 238 адмінпослуги, проте на теперішній час надання деяких адміністративних послуг було призупинено із урахуванням воєнного стану. Основні види послуг, що надаються ЦНАП Білецької сільської ради, відображено на рис. 2.6.

Рисунок 2.6 – Основні види послуг, що надаються ЦНАП Білецької сільської ради (подано автором за даними [11])

Основними завданнями та функціями, які має відділ ЦНАП, є реалізація державної політики, яка втілюється для мешканців громади у сфері надання їм адміністративних послуг.

За період 2022 року відділом ЦНАП Білецької сільської ради було надано 7558 послугу. З них:

- послуги сільської ради у кількості 5179 одиниць, із них у сфері державної реєстрації - 403 одиниць;
- послуги РДА - 1716 одиниць;
- послуги територіальних органів у кількості 663 одиниці тощо.

Основні принципи, покладені в основу надання адміністративних послуг для мешканців Білецької територіальної громади, наведено на рис. 2.7.

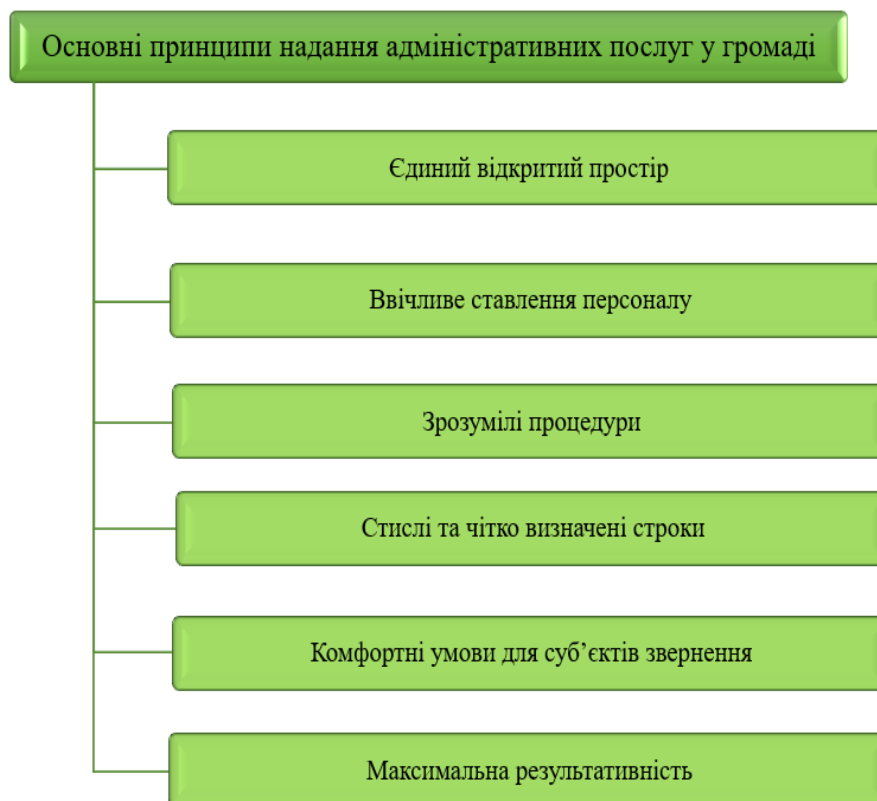

Рисунок 2.7 - Основні принципи, покладені в основу надання адміністративних послуг для мешканців Білецької територіальної громади (подано автором на основі [11])

Проведенням відпочинку та оздоровленням було охоплено 12 дітей, що відносяться до пільгових категорій громади. З них 9 оздоровлювалися у таборах, що мають обласне значення, а 3 дітей - у ДП України «МДЦ «Артек», розташованому у Закарпатській області.

Також було надано у 2022 році 205 відповідей на запити про інформацію, причому усі відповіді надавались у встановлений законодавством термін.

2.3 Аналіз фінансового забезпечення розвитку громади

Стабільний економічний розвиток громади може бути забезпечений лише за умови наповнення її бюджету. Правильно сформований бюджет є запорукою процвітання громади. Бюджет Білецької сільської ради за своєю структурою складається із двох фондів - загального й спеціального, а також включає міжбюджетні трансферти, дотації, субвенції, які виділяються із державного й обласного бюджету.

Сума річного плану на 2021 рік по загальному фонду Білецької територіальної громади, не урахувуючи трансферти, складав 42 млн. 540,3 тисяч гривень. Фактично надійшло 54 млн. 005,8 тисяч гривень, що на 11 млн. 465,5 тисяч грн. більше. Виконання бюджету Білецької територіальної громади при уточненому плані 8 млн. 332,4 тис. грн. складало 106,15%. Зауважимо, що основою дохідної частини громади є податки на доходи, а також податки на прибуток та на збільшення ринкової вартості. Їх сума становила 30 млн. 993, 5 тисячі грн., що складало 57,39% від усіх надходжень загального фонду громади.

Першочерговий річний план, сформований на 2022 рік по загальному фонду Білецької територіальної громади, без урахування трансфертів був рівний 55 млн. грн. Фактично надійшло 193 млн. 586,6 тисяч грн., а це на 138 млн. 586,6 тисяч грн. більше. При уточненні бюджету на 94 млн. 330,6 тис. грн. Білецькою територіальною громадою було виконано бюджет на 129,64%.

Найбільшими платниками податку, що сплачується на доходи фізичних осіб, у громаді виступають: ПрАТ "Тернопільський молокозавод" (село Біла),

ТОВ "ЕЛІТАР" (село Біла), філія "ЦРЕКМ" АТ "Укрзалізниця" (село Великий Глибочок), а також в/ч 3215 (село Біла), ТЗОВ ЛЕП (село Плотича), ТОВ «Тернопільелектропостач». За обсягом надходжень до бюджету громади друге місце займають місцеві податки й збори, які сплачуються згідно з вимогами податкового кодексу України», що надійшли в сумі 24 млн. 352,4 тис. грн., а це становлять 12,58% від дохідної частини загального фонду.

При формуванні доходів бюджету громади важливу роль також відіграє єдиний податок (13 млн. 831,9 тис. грн.), а також: внутрішні податки, що сплачуються на товари та послуги (685,0 тисяч грн.); рентна плата, а також плата за використання природних ресурсів 920,7 тисяч грн.; доходи від власності й підприємницької діяльності (113,1 тисяч грн.); адміністративні збори й платежі, а також доходи, одержані від некомерційної господарської діяльності (131,0 тисяч грн.); інші неподаткові надходження (9,1 тисяч грн.).

Надходження до спеціального фонду бюджету громади за 2022 рік (без урахування трансфертів) наведено на рис. 2.8.

Рисунок 2.8 - Надходження до спеціального фонду бюджету громади за 2022 рік (без урахування трансфертів)

За даними рис. 2.7, основними видами надходжень до спеціального фонду бюджету громади у 2022 р. виступали: благодійні надходження та гранти; плата за послуги, що надані бюджетними установами; надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення тощо.

Надходження коштів, що були здійснені до спеціального фонду сільського бюджету, протягом 2022 року становили 932,2 тисяч грн. без урахування трансфертів.

У цілому бюджет Білецької ТГ за 2022 рік складав 227 млн. 29,2 тис. грн.

З державного та обласного бюджету до бюджету громади надійшли кошти у сумі 32 млн. 510, 4 тис. грн. Види надходжень у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів за звітний рік наведені на рис. 2.9.

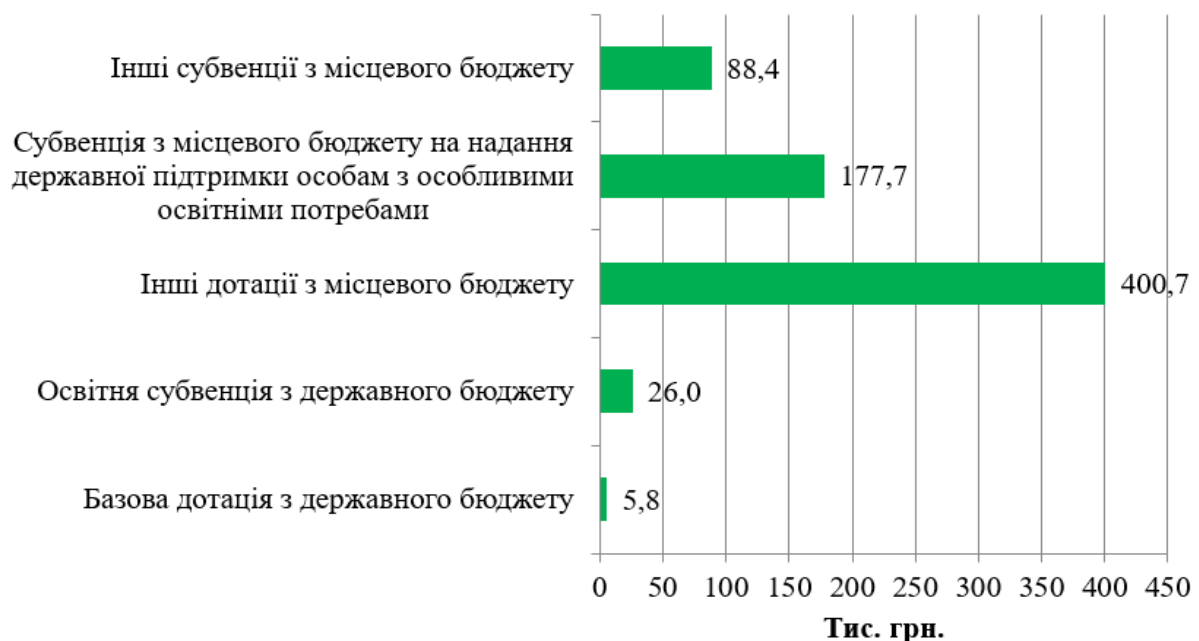

Рисунок 2.9 – Надходження у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів

З рис. 2.8 видно, що найбільші суми надходжень у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів були отримані за рахунок:

- інших дотацій з місцевого бюджету (400,7 тис. грн.);

- субвенцій, що надійшли із місцевого бюджету на цілі надання державної підтримки особам, що мають особливі освітні потреби (177,7 тис. грн.);
- інших субвенцій з місцевого бюджету (88,4 тис. грн.) тощо.

Білецькою територіальною громадою надавалися субвенції із сільського бюджету іншим бюджетам, їх сума складала 1731,4 тис. грн., а саме:

Слід зазначити, що у 2022 році було забезпечене здійснення першочергового фінансування видатків, спрямованих на оплату праці працівників, що задіяні в бюджетних установах, а також оплату спожитих енергоресурсів, забезпечення інших захищених статей бюджету.

Планові та фактичні надходження до бюджету Білецької ТГ за 2022 рік по доходах загального фонду наведено на рис. 2.10.

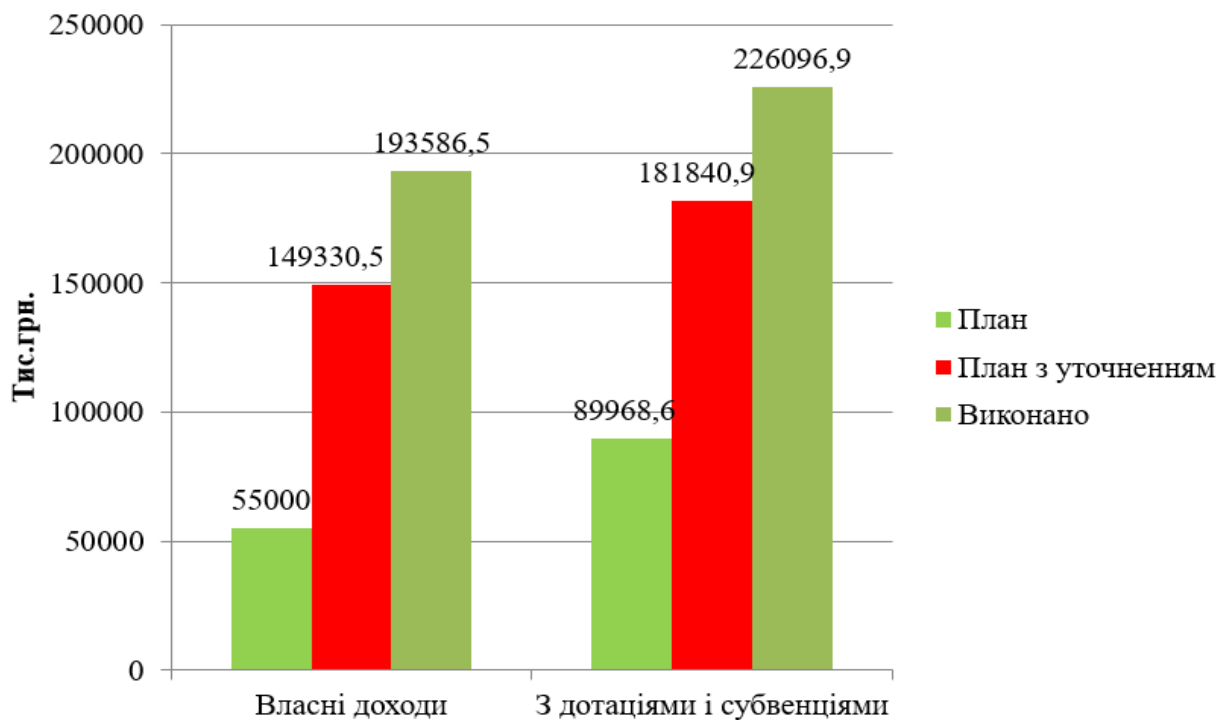

Рисунок 2.10 – Планові та фактичні надходження до бюджету Білецької ТГ за 2022 рік по доходах загального фонду, тис. грн.

Всього по власних доходах загального фонду бюджету Білецької ТГ за 2022 рік було досягнуто перевиконання на 44 млн. 256,0 тис. грн., а у відсотковому вираженні - 29,63%. Перевиконання плану бюджету даної громади

з дотаціями і субвенціями за звітний рік складало 44 млн. 256,0 тис. грн., причому відсоток перевиконання становив 24,3%.

Видатки бюджету громади у 2022 році становили 157 млн. 793,2 тис. грн. Вони були спрямовані на фінансування таких потреб громади:

- забезпечення управління – 11 млн. 776,70 тис. грн.;
- охорона здоров'я - 2 млн. 318,40 тис. грн.;
- КЗ Центр надання соціальних послуг - 1 млн. 894,60 тис. грн.;
- соціальний захист - 6 млн. 013,00 тис. грн.;
- КП Великоглибочецьке - 987,60 тис. грн.;
- благоустрій - 14 млн. 503,40 тис. грн.;
- землеустрій - 622,40 тис. грн.;
- дороги - 1 млн. 748,50 тис. грн.;
- бомбосховища - 168,30 тис. грн.;
- тероборона - 847,50 тис. грн.;
- апарат відділу освіти - 1 млн. 718,00 тис. грн.;
- садочки - 14 млн. 352,10 тис. грн.;
- школи - 38 960,00 тис. грн.;
- БТТШ - 948,00 тис. грн.;
- апарат відділу культури - 901,80 тис. грн.;
- бібліотеки - 945,00 тис. грн.;
- музей - 502,00 тис. грн.;
- будинки культури - 3 млн. 112,00 тис. грн.;
- спорт - 150,00 тис. грн.;
- фінансовий відділ - 636,70 тис. грн.;
- програма військових - 49 млн. 790,80 тис. грн.;
- програма ТОВА - 4 млн. грн.;
- програми ДСНС, казначейства та поліції - 165,00 тис. грн.;
- трансферти іншим бюджетам - 731,40 тис. грн.

Структура видатків бюджету Білецької ТГ за 2022 р. наведена на рис. 2.11.

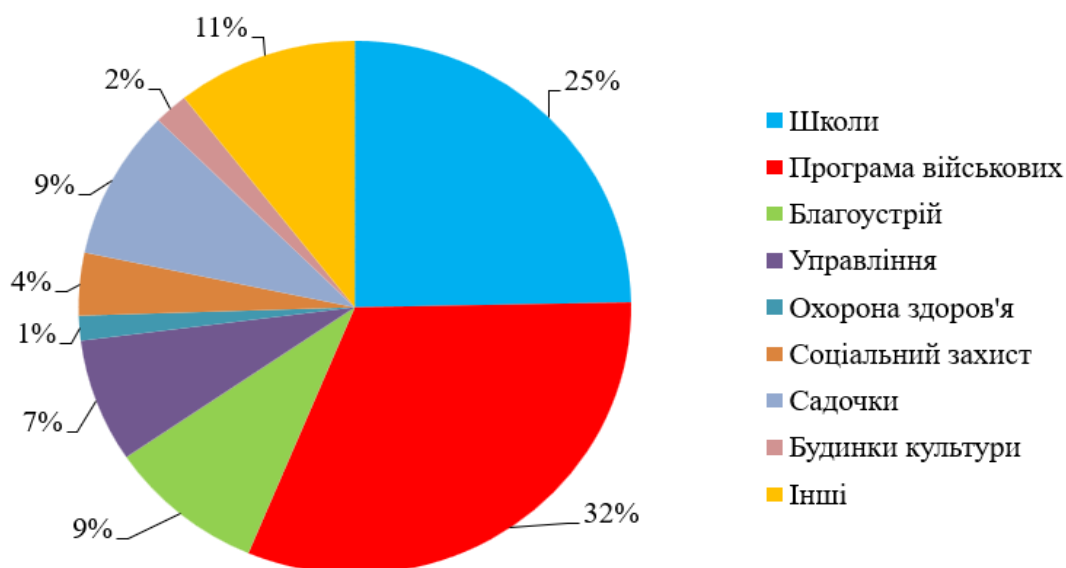

Рисунок 2.11 - Структура видатків бюджету Білецької ТГ за 2022 р.

За даними рис. 2.10, у структурі видатків громади найбільшу частку займали видатки на програм військових, забезпечення функціонування шкіл, благоустрій, утримання садочків та ін.

Отже, загалом Білецька територіальна громада достатньо забезпечена фінансовими ресурсами, що створює передумови для її подальшого розвитку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

3.1 Створення Молодіжної Ради як інструмент розвитку молодого покоління та його залучення до управління Білецькою територіальною громадою

Зазначимо, що молоде покоління є надзвичайно важливою та динамічною складовою населення Білецької громади, адже від неї залежить стан її майбутнього та можливості подальшого розвитку. Проте необхідно також забезпечувати певні умови для задоволення потреб молодого покоління. Відсутність таких можливостей зумовлює явище міграції молоді, що здійснюється чи у великі міста, чи за кордон на роботу. Ті з молодих людей, що вирішили залишитися у власній громаді, досить часто не ідентифікують себе як її невід'ємну частину, при цьому не прикладають достатніх зусиль для того, щоб вести активний суспільний спосіб життя, виявляючи при цьому дії щодо реалізації активної громадянської позиції та готовність брати на себе усю повноту відповідальності за долю рідної громади. Враховуючи це, пропонуємо створити у Білецькій територіальній громаді Молодіжну Раду. Вона повинна виступати у якості консультативно-дорадчого, представницького органу, який буде займатися вирішенням питань молодіжної політики у Білецькій громаді. Вона, як планується, буде сприяти взаємодії Білецької сільської ради, її виконавчих органів і молоді щодо забезпечення узгодженості дій при вирішенні питань, які пов'язані із життям молоді, її участі в різноманітних сферах життя громади, а також консолідації та спрямування молодіжного руху у громаді.

Метою Молодіжної ради виступатиме створення умов, що є необхідними для сприяння інтелектуальному, моральному та фізичного розвитку молоді, розвитку і застосування творчого потенціалу, що здійснюється як у власних інтересах людини, так в загальних інтересах громади, а також освоєння досвіду

участі у роботі органів місцевого самоврядування, і цим самим здатності безпосередньо брати участь у формуванні місцевої політики.

При цьому до основних завдань Молодіжної ради будуть віднесені:

1) сприяння процесам:

- забезпечення участі молоді у процесах розробки і прийняття рішень місцевої ради, а також її посадових осіб, що передбачають вирішення питань, які мають місцеве значення, і стосуються молодіжної сфери й контролю за їх виконанням;

- здійснення залучення молоді при здійсненні вирішення питань, що пов'язані із соціально-економічним, культурним, політичним життям громади через участь у розробці й виконанні різноманітних місцевих програм, що торкаються молодіжної сфери;

- здійснення на території Білецької територіальної громади консолідації молодіжного руху;

- налагодження співпраці між органами сільської ради із різними громадськими об'єднаннями щодо вирішення питань, які торкаються молодіжної сфери;

2) здійснення вивчення, систематичного аналізування й прогнозування різноманітних видів соціальних процесів, що відбуваються у молодіжному середовищі;

3) здійснення подання пропозицій, які торкаються визначення й обґрунтування певних пріоритетних напрямів, що торкаються реалізації державної молодіжної політики, а також проведення необхідної роботи з метою вирішення питань, що мають місцеве значення;

4) реалізація участі соціально активної молоді у практичному вирішенні питань, що мають місцеве значення у сфері молодіжного життя.

Плануємо, що Молодіжна рада згідно із покладеним на неї функціям і завданнями буде забезпечувати:

- аналізування ефективності, якою відзначається реалізація повноважень Білецької сільської ради при вирішенні питань, для яких характерне місцеве

значення, що стосуються молодіжної сфери, забезпечення регулярного моніторингу стану справ щодо тих завдань, які покладені на даний орган місцевого самоврядування;

- подання Білецькій сільській раді пропозицій, які є обов'язковими для розгляду, що стосуються залучення молоді до процесів, які спрямовані на вирішення різноманітних завдань буття даної територіальної громади, зростання ефективності рішень ради, що торкаються життя молоді;

- забезпечення прозорості, відкритості діяльності Молодіжної Ради, надання нею доступу до необхідної публічної інформації, якою вона володіє, контроль за виконанням нормативно-правових актів, що торкаються молодіжної сфери;

- розроблення практичних рекомендації для місцевої ради, що стосуються вирішення питань, які мають місцевого значення й торкаються молодіжної сфери, надсилання їх на розгляд сільської ради;

- забезпечення налагодження громадського контролю за тим, як Білецька сільська рада здійснює врахування пропозицій і зауважень Молодіжної Ради;

- проведення попередньої оцінки й підготовки висновків, поданих у вигляді рекомендацій, що стосуються розроблених проєктів актів сільської ради, а також її посадових осіб, при вирішенні питань молодіжної сфери, які мають місцеве значення;

- участь у процесі розроблення проєктів актів, що видаються Білецькою сільською радою і торкаються вирішення питань молодого покоління;

- розроблення пропозиції, що стосуються фінансування пріоритетних напрямів, що торкаються на місцевому рівні молодіжної сфери, а також висновків щодо ефективності використання коштів місцевого бюджету на виконання місцевих молодіжних програм;

- налагодження співпраці із різними інститутами громадянського суспільства, які здійснюють діяльність, що торкається молодіжної сфери, на території Білецької територіальної громади;

- залучення цільового фінансування, яке буде виділятися на виконання молодіжних програм у громаді;

- налагоджування механізмів, що передбачають взаємодію Білецької сільської ради із молодіжними громадськими об'єднаннями, яка будується на принципах партнерства, відкритості та повної прозорості;

Слід відмітити, що у процесі організації роботи із молоддю у громаді часом проявляється деяка непрофесійність працівників, що не забезпечуються прикладання належних зусиль для організації у громаді заходів, що є цікавими й цінними для набуття життєвих навиків. Це може призводити до кризи довіри молоді, що не очікує корисних для себе пропозицій з боку старшого покоління.

Враховуючи це, Білецькій сільській раді необхідно втілювати ефективну молодіжну політику, щоб спрямовувати активність молоді в корисне русло. Для цього слід подолати пасивність, що є характерною для деяких молодих представників громади, щоб залучати їх до участі у важливих суспільних справах.

Основні наявні проблеми, що стосуються організації роботи із молоддю у Білецькій селищній раді, відображає рис. 3.1.

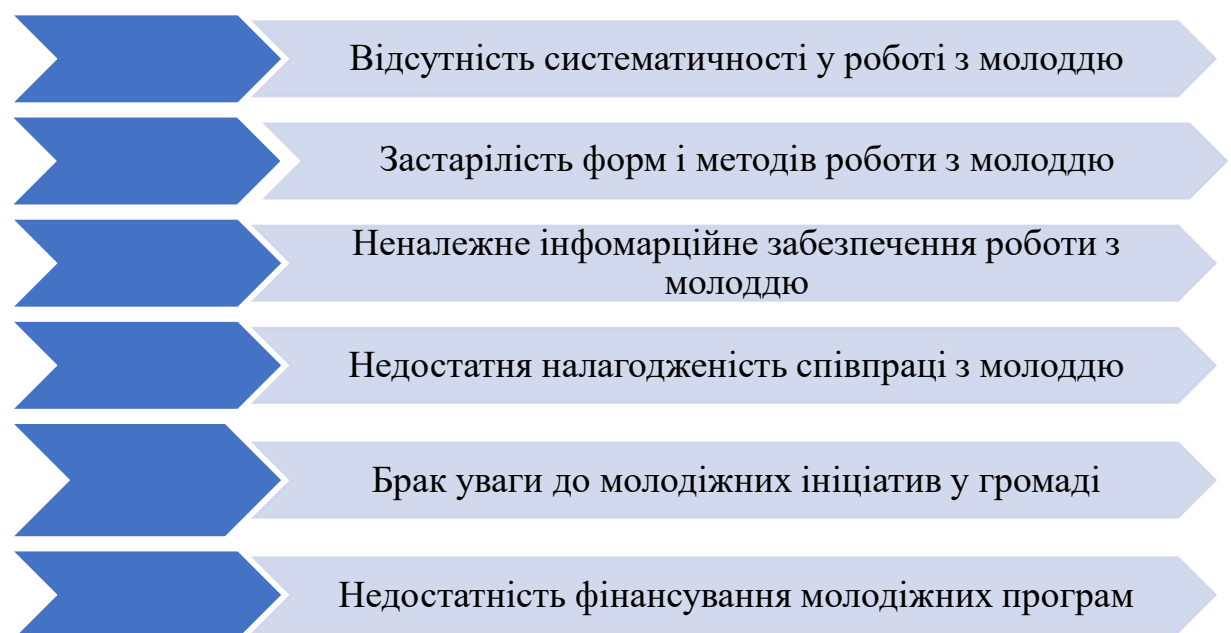

Рисунок 3.1 - Наявні проблеми організації роботи із молоддю у Білецькій селищній раді

Варто зазначити, що при здійсненні організації управління розвитком молоді у Білецькій громаді необхідно дотримуватися низки наступних принципів:

- молодь має бути залучена до активної участі у прийнятті рішень, що торкаються молодіжної політики у громаді; розвиток молодіжної політики неможливий без вкладення значних зусиль та реалізації конкретних кроків, які сільська рада буде здійснювати щодо підтримання молодіжних ініціатив;

- необхідно сформувати середовища, де б молодь могла спілкуватися один з одним, обмінюватися ідеями, різними думками, й спільно визначати шляхи вирішення проблем молодіжної сфери;

- забезпечувати органу місцевої влади проведення активного залучення молоді до втілення заходів, які спрямовані на подальший розвиток даної громади. Основні завдання, що повинні бути вирішені у процесі діяльності Білецької Молодіжної Ради, наведено на рис. 3.2.

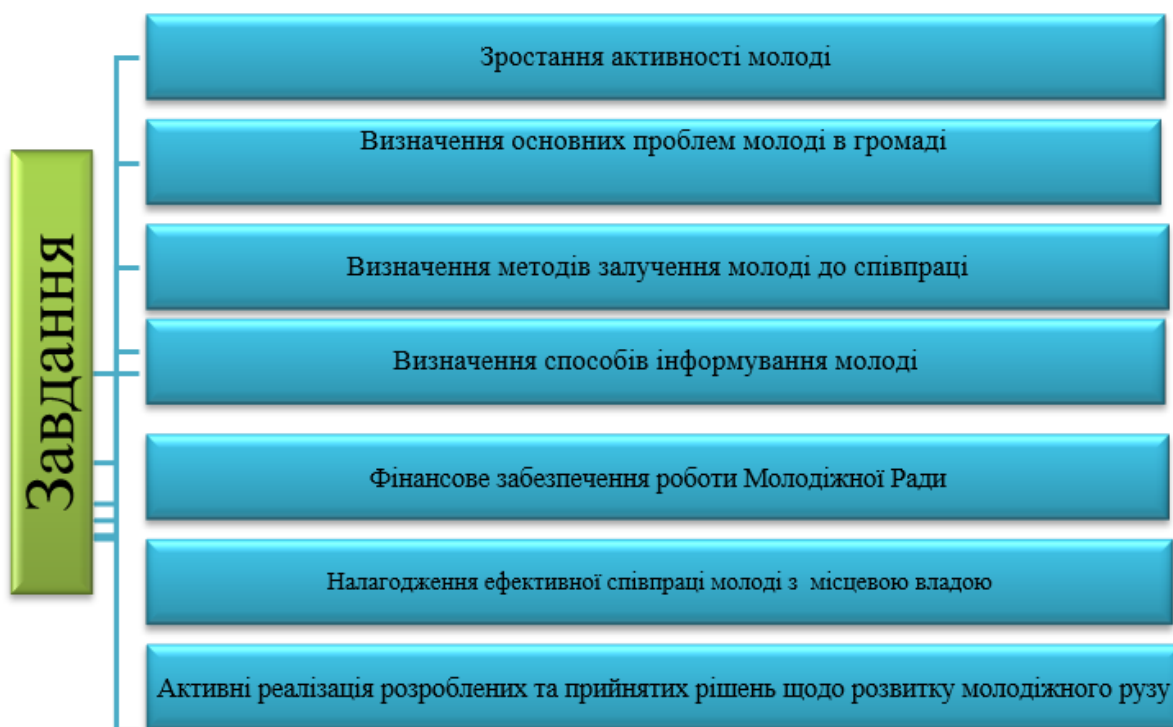

Рисунок 3.2– Основні завдання, що повинні бути вирішені у процесі діяльності Білецької Молодіжної Ради

Практичне досягнення високої активності та наявного потенціалу у молоді може бути реалізоване тільки тоді, якщо молодь буде відгукуватися на заклик до її широкої участі в житті громади, буде активно залучатися до процесу розробки актуальних пропозицій, що стосуються покращення її суспільного життя у громаді.

Для належного забезпечення ефективності діяльності Молодіжної Ради Білецької громади мають бути наявні такі передумови:

- забезпечення ефективної й тісної співпраці Молодіжної Ради із органами місцевого самоуправління, що діють у Білецькій громаді, досягати між ними широке взаєморозуміння, підтримувати реалізацію шляхів розвитку громади;

- готовність молоді активно виявляти себе в секторі громадського життя громади, брати на себе відповідальність за досягнення ефективної роботи даного органу, виявляти свою креативність у суспільних справах;

- організація регулярного моніторингу того, наскільки ефективно відбувається діяльність Молодіжної Ради, а також оцінювання та визначення встановлення тих напрямів роботи цього органу, які вимагають оптимізації.

Для забезпечення дієвої роботи Молодіжної Ради Білецької територіальної громади сільській раді необхідно здійснити ряд витрат. Їх розрахунок відображено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1– Прогнозовані витрати на створення Білецької Молодіжної Ради

№	Стаття витрат	Сума, грн.
1	Ремонт приміщення	12000
2	Письмові столи, крісла	7200
3	Комп'ютерні стіл, крісло	4800
4	Офісні меблі	8850
5	Комп'ютер та інша оргтехніка	18440
6	Створення сайту Білецької Молодіжної Ради	35300
7	Інші витрати	9500
	Загальна сума	85290

Як показують дані таблиці 3.1, прогнозовані витрати на створення Молодіжної Ради Білецької громади становитимуть 85290 грн.

Очікуємо, що діяльність Молодіжної Ради дозволить досягнути значного покращення стану, у якому перебуває молодіжне середовище громади, забезпечуватиме процес формування значної частки свідомої й активної молоді, яка хоче і може реалізувати та розвинути наявний у неї потенціал, створить передумови для того, щоб молоде покоління могло розвивати у себе практичні навички самоменеджменту, а також забезпечуватиме ефективну підготовку молодих людей до їх майбутньої активної участі, яку вони братимуть у суспільному житті громади й держави, буде здійснювати підготовку створення кадрового резерву у громаді.

Очікувані результати Білецької громади, які вона отримає від впровадження діяльності Молодіжної Ради, відображено на рис. 3.3.

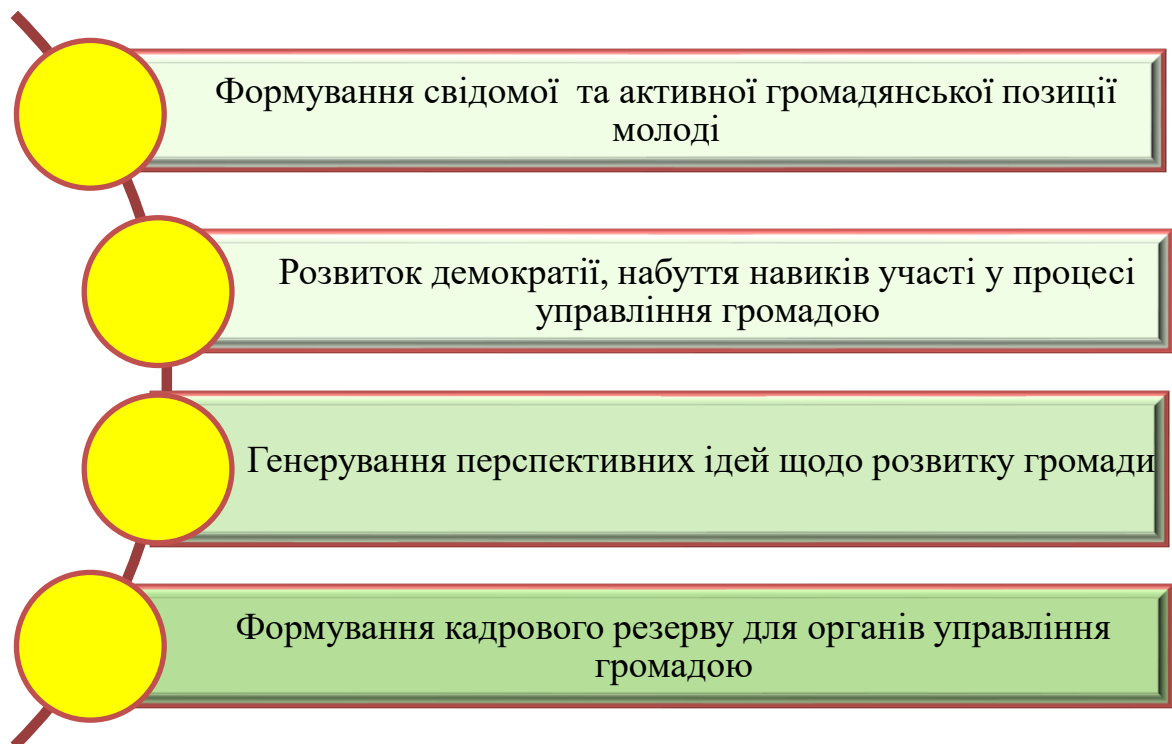

Рисунок 3.3 - Очікувані результати Білецької громади від впровадження діяльності Молодіжної Ради

Отже, Білецькій сільській раді необхідно постійно пам'ятати, що найважливішою складовою розвитку конкретної громади є людські ресурси, а звідси спрямовувати усі зусилля на те, щоб забезпечити виховання активної молоді як ініціатора позитивних змін у громаді, генератора ідей її розвитку.

3.2 Впровадження опитування мешканців Білецької територіальної громади

З метою покращення життя громади було розроблено анкету, за якою проведено опитування мешканців Білецької територіальної громади. Першим питанням було: «Які основні проблеми Білецької громади?»

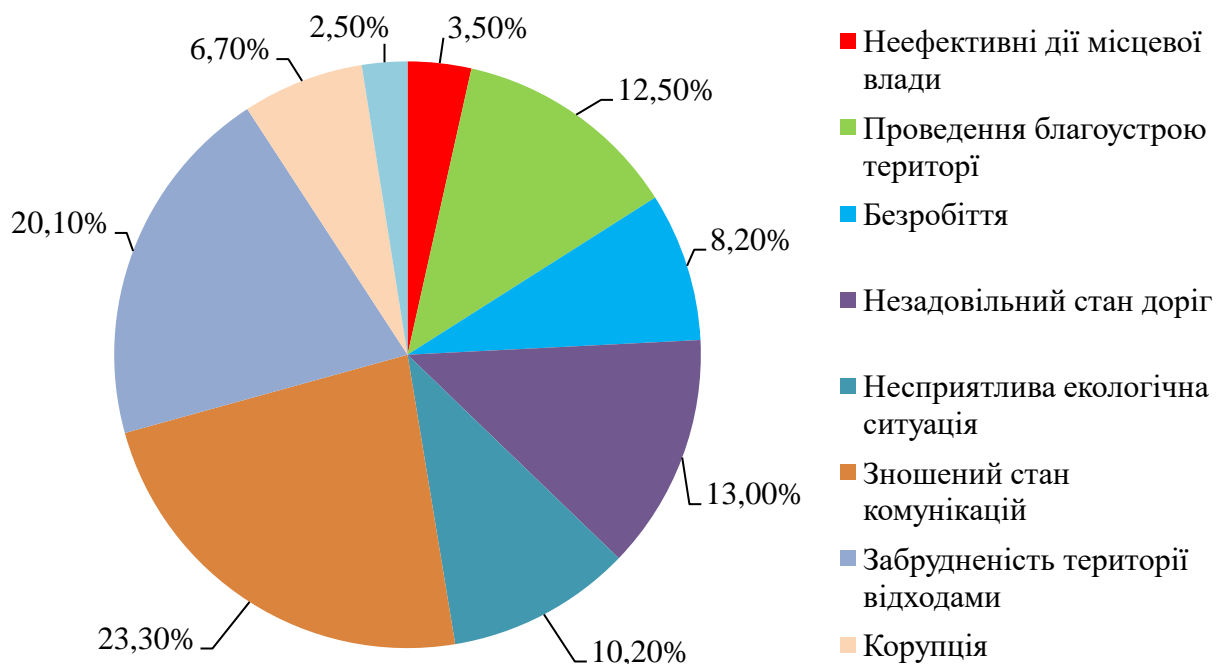

Рисунок 3.4 - Основні проблеми Білецької громади за результатами опитування населення

В результаті опитування думки мешканців громади поділилися таким чином. Найбільше людей турбує високий знос комунікацій – 23,3%. На другому

місці за важливістю у цьому опитуванні є забрудненість території відходами – 20,1%, що говорить про те, що громаді є над чим попрацювати. 13% опитаних схиляються до думки, що треба покращити стан доріг, а 12,5% опитаних пропонують провести благоустрій території. 10,2% опитаних незадоволені несприятливою екологічною ситуацією. Ще однією значною проблемою в житті громади виступає безробіття - за неї проголосували 8,2% опитаних. Не меншою проблемою у громаді є корупція – 6,7%. Також мешканці звернули увагу на неефективні дії місцевої влади – 3,5%, але враховуючи, що громада молода, цю проблему можна вирішити. Є ще інші проблеми в громадському житті, за які мешканці віддали 2,5% голосів.

Наступним питанням анкети було те, чи покращилася ситуація у територіальній громаді. Відповіді на це запитання наведено на рис. 3.5.

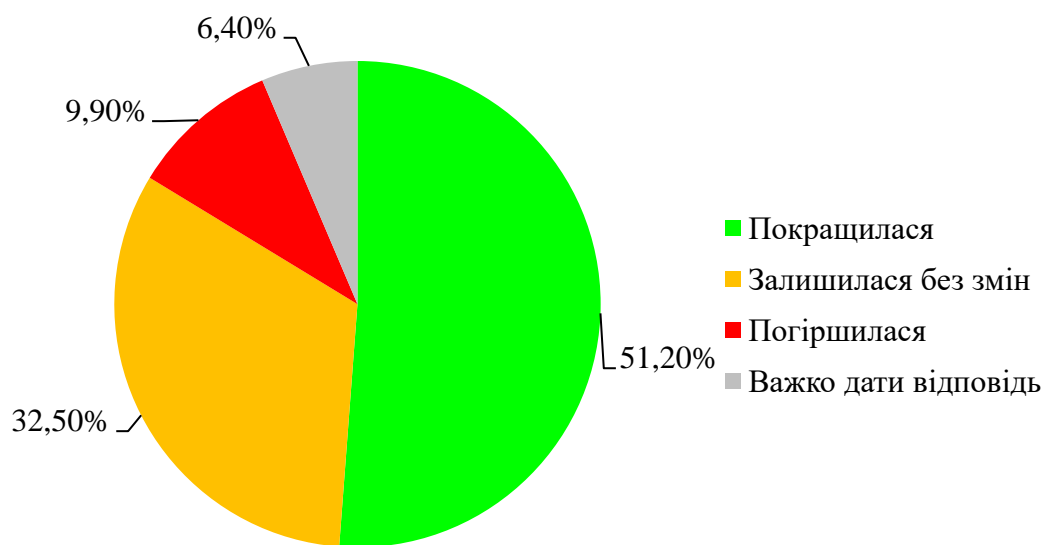

Рисунок 3.5 - Відповіді населення на питання стосовно того, чи покращилась ситуація у територіальній громаді

Більша частина опитаних, а саме 51,2%, зазначили, що ситуація покращилася, 32,5% респондентів не побачили суттєвих позитивних змін, 9,9% опитаних вважають, що ситуація навіть погіршилась, а 6,4% опитаних не змогли дати відповідь на дане питання.

Респондентам також було поставлене запитання щодо зміни ситуації у житті Білецької громади щодо подолання негативних явищ (рис. 3.6).

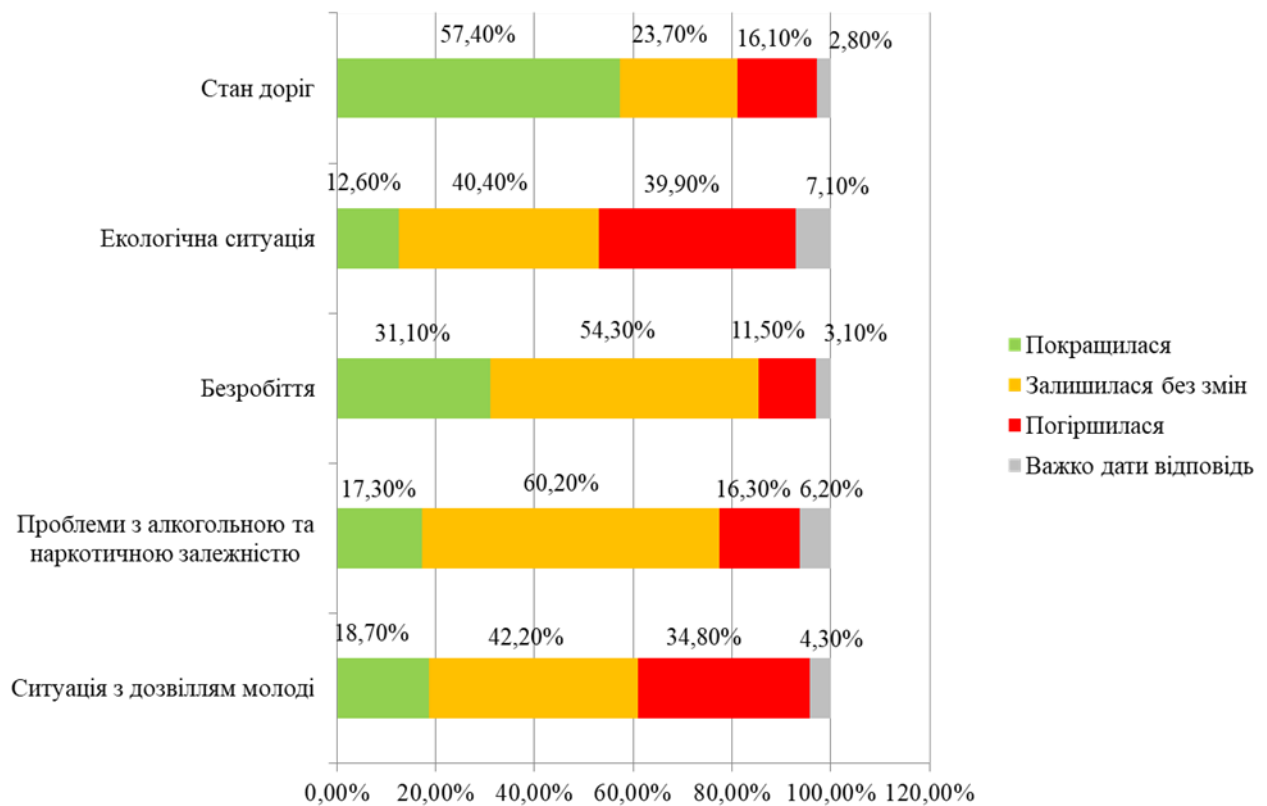

Рисунок 3.6 – Зміни ситуації у житті Білецької громади щодо подолання негативних явищ з точки зору населення

Що стосується ситуації з дозвіллям молоді, то 42,2% опитаних представників населення громади вважають, що вона залишилася без змін, 34,8% - погіршилася, 18,7% - покращилася, і 4,3% не відповіли на дане запитання. Отже, у громаді існує гостра необхідність налагодження ефективної роботи з молоддю.

Щодо наявності проблем жителів Білецької громади з алкогольною та наркотичною залежністю, то більшість опитаних зазначили, що вона залишилася без змін (60,2%). Покращення ситуації було відмічено лише 17,3% опитаних, а її погіршення – 16,3%. Не змогли відповісти на це запитання 6,2% опитаних жителів.

З відповідей опитаних жителів громади видно, що протягом минулого періоду діяльності громади дуже гострою і надалі залишається проблема безробіття (54,3%), що особливо стосується жителів віддалених сіл громади.

Щодо екологічної ситуації у громаді, що вона теж залишається досить гострою, про що говорять відповіді опитаних. Так, 40,4% вважають, що вона залишилася без змін, а 39,9% вбачають погіршення стану екології у громаді. Лише 12,6% відповіли, що ситуація покращилася, а 3,1% - не змогли дати відповіді.

Що стосується стану доріг у громаді, то за минулий період більшістю опитаних було зазначено його покращення завдяки прийнятим рішенням Білецької сільської ради щодо вирішення даного питання.

Ще одне запитання анкети стосувалося змін у житті громади з точки зору її населення у таких аспектах, як питання якості освіти у громаді, соціального захисту населення, якості медичних послуг, культурно-спортивного життя населення та рівня благоустрою (рис. 3.7).

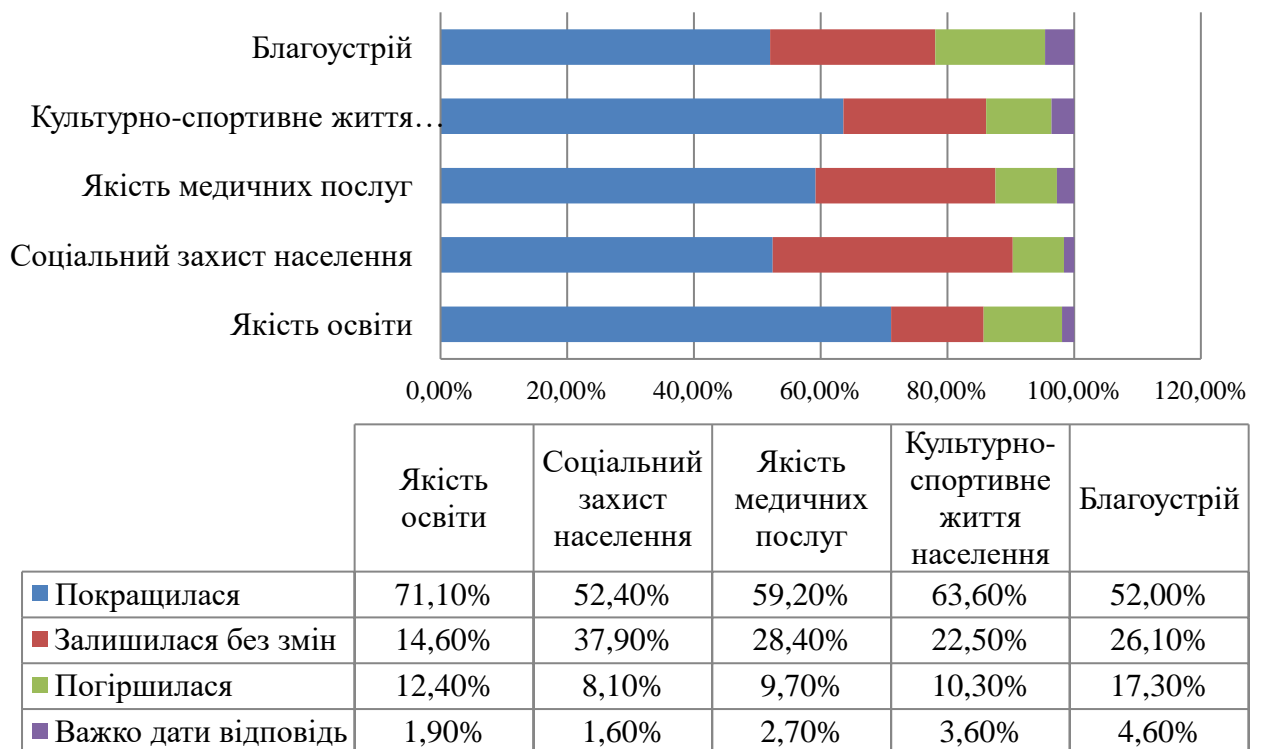

Рисунок 3.7 – Зміни у житті Білецької громади з точки зору її населення

З наведених відповідей видно, що більшістю опитаних було відмічено наявність певних позитивних змін, що стосувалися якості освіти у громаді, соціального захисту населення, якості медичних послуг, культурно-спортивного життя населення та рівня благоустрою. Це позитивно характеризує діяльність Білецької сільської ради загалом.

3.3 Впровадження роботи комунальної хлібопекарні у Білецькій територіальній громаді

З метою покращення забезпечення жителів Білецької громади та потреб садочків та шкіл пропонуємо створити комунальне підприємство, яке буде здійснювати випічку хліба та здоби «Білецький хліб». Основними споживачами продукції комунальної пекарні будуть школярі, студенти, офісні працівники, інше населення громади.

До головних факторів успіху пекарні можна віднести:

- низьку собівартість продукції та доступні ціни;
- орієнтація на потреби споживачів;
- застосування натуральних інгредієнтів при виготовленні виробів;
- вдале місце розташування; активне здійснення реклами.

Для просування продукції плануємо використовувати різні маркетингові інструменти. Зокрема, плануємо створити веб-сайт пекарні, що сприятиме активізації збуту хлібобулочних виробів.

Перелік обладнання, необхідний для організації роботи комунальної хлібопекарні, подано у табл. 3.2.

З цієї таблиці видно, що вартість обладнання для організації роботи комунальної хлібопекарні у Білецькій громаді складатиме 1 млн. 760,5 тис. грн.

Воно, зокрема, включатиме устаткування для просіювання борошна, замісу тіста, випічки, охолодження, нарізки виробів тощо.

Таблиця 3.2 – Перелік обладнання для організації роботи комунальної хлібопекарні

Найменування	Потужність	Ціна	Кількість	Вартість
Борошнопросіювач	1,5	207815	1	207815
Спіральна тістомісильна машина	11	187680	1	187680
Стандартні камери попередньої витримки	0,75	110550	1	110550
Камера остаточної витримки	1,0	276605	1	276606
Тісторозділювач	1,8	175950	1	175950
Ротаційна піч	4,5	380000	1	1145000
Спіральна охолоджувальна вежа	2,5	254000	1	254000
Хліборізальна машина	1,6	51950		51950
Термозбіжна машина тунельного типу	11,5	116000	1	116000
Всього	36,15			1760550

Також є доцільним визначити та врахувати такі витрати:

а) витрати, що необхідно затратити на здійснення процесів транспортування обладнання. Приймає їх на рівні 8% від вартості обладнання:

$$2525,6 \cdot 0,08 = 202,3 \text{ тис. грн.}$$

б) витрати на монтаж обладнання, що становлять 5% від його вартості:

$$2525,6 \cdot 0,05 = 126,3 \text{ тис. грн.}$$

в) витрати, які вимагається здійснити на процес налагодження

обладнання. Вони плануються на рівні 3% від вартості обладнання пекарні:

$$2525,6 \cdot 0,03 = 75,9 \text{ тис. грн.}$$

г) витрати, що необхідні на виконання непередбачуваних робіт. Їх приймаємо на рівні 5% від вартості обладнання комунальної пекарні:

$$2525,6 \cdot 0,05 = 126,6 \text{ тис. грн.}$$

Результати проведених розрахунків, що дали нам суму початкових витрат на придбання і введення у дію технологічного обладнання пекарні, наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Початкові витрати на придбання та введення в дію технологічного обладнання комунальної хлібопекарні

Вид витрат	Сума, тис. грн.
1. Вартість придбання технологічного обладнання	2525,6
2. Витрати на транспортування	202,3
3. Монтаж обладнання	126,6
4. Налагодження обладнання	75,9
5. Непередбачувані роботи	126,6
Разом витрат	3057,0

Отже, загальна сума початкових витрат, що необхідні для купівлю і введення в експлуатацію технологічного обладнання комунальної пекарні, становить 2130,1 тис. грн. На нашу думку, запропоноване хлібопекарське обладнання є оптимальним за своїми техніко-економічними показниками, що дозволить максимально ефективно здійснювати випічку хлібобулочних виробів.

Кошторис річних витрат діяльності комунального підприємства з випічки хліба показано у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Кошторис річних витрат комунальної хлібопекарні

Вид витрат	Сума, тис. грн.
Матеріальні витрати	3573,0
Витрати на заробітну плату	1802,5
Нарахування на зарплату	396,6
Амортизація	611,4
Інші виробничі витрати	40,9
Всього витрат	6424,4

Розрахунки, наведені у табл. 3.4, говорять про те, що річна величина поточних витрат що будуть здійснюватися у ході забезпечення діяльності запропонованого до створення КП «Білецький хліб», будуть становити 6424,4тис. грн.

Очікувані фінансові результати, що очікується отримати від функціонування комунального підприємства Білецької сільської ради, наведені у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 - Очікувані фінансові результати роботи комунального підприємства по випічці хліба

Показник	Сума, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції	7253,7
Витрати на виробництво та реалізацію продукції	6424,4
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	829,3
Податок на прибуток від звичайної діяльності	149,3
Чистий прибуток	680,0

Отже, очікувана річна сума чистого прибутку від діяльності запропонованого до створення комунального підприємства становитиме 324,1 тис. грн. Річна прогнозована величина грошового потоку складає:

$$680,0 + 611,4 = 1291,4 \text{ тис. грн.}$$

Дані, що були одержані від проведених нами розрахунків низки показників економічної доцільності, зведемо у таблицю 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок показників економічної доцільності впровадження діяльності комунального підприємства по випічці хліба

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Показник
1	Сума дисконтованих грошових потоків (дисконтна ставка – 20%)	тис. грн.	3861,2
2	Чиста теперішня вартість проекту	тис. грн.	805,1
3	Індекс прибутковості	-	1,9
4	Термін окупності простий	років	2,4
5	Термін окупності дисконтований	років	3,5

Запропонований проект, що передбачає створення комунального підприємства по випічці хліба, доцільно здійснювати, тому його чиста теперішня вартість - 805,1 тис. грн., що значно більше від нульового значення; індекс прибутковості складає 2,4, отже, його значення більша за одиницю. При цьому простий термін окупності внесеного проекту рівний 2 роки 5 місяців, а дисконтований – 3 роки 6 місяців. На основі аналізування попередньо викладених показників, робимо висновок, що впровадження комунальної хлібопекарні Білецької сільської ради є ефективним і дозволить отримати додаткові надходження до бюджету громади.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Особливості організації охорони праці у Білецькій сільській раді

Законом України “Про охорону праці” визначаються основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров’я у процесі трудової діяльності, регулює відносини між власником організації і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, встановлює єдиний порядок охорони праці в Україні. Дія Закону поширюється на всі підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності.

Закон передбачає чітку систему державного управління охороною праці і регулювання умов праці. Державна політика у сфері охорони праці базується на таких принципах:

- пріоритету життя і здоров’я працівників по відношенню до результатів діяльності підприємств;
- повної відповідальності власника за створення безпечних і нешкідливих умов праці;
- комплексного розв’язання завдань охорони праці на основі національних програм з цих питань та з урахуванням напрямків економічної та соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки;
- соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань;
- використання економічних методів управління охороною праці, проведення політики пільгового оподаткування, що сприяє створенню безпечних і нешкідливих умов праці;
- участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці тощо.

У Білецькій сільській раді затверджено Положення, що визначає порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, а також

встановлює порядок навчання та перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників у процесі трудової діяльності.

Положення спрямоване на реалізацію системи безперервного навчання з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій. Навчання з питань охорони праці - це навчання працівників з метою отримання необхідних знань і навичок з питань охорони праці або безпечного ведення робіт.

Білецька сільська рада у межах своєї компетенції:

- затверджує цільові регіональні програми поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, а також заходи з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

- приймає рішення щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності.

Виконавчі органи сільської ради забезпечують належне утримання, ефективну і безпечну експлуатацію об'єктів житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, додержання вимог щодо охорони праці працівників, зайнятих на цих об'єктах.

Для виконання покладених на неї функцій сільська рада створює у складі свого виконавчого органу відповідний підрозділ або призначає спеціаліста з охорони праці. Законами «Про місцеві державні адміністрації» та «Про місцеве самоврядування» передбачено, що захист прав, свобод і законних інтересів громадян є одним з головних принципів, на яких ґрунтується місцеве та регіональне самоврядування. Отже, порушення цих прав, пов'язане з невиконанням вимог законодавства про охорону праці, є об'єктом та предметом діяльності місцевих державних адміністрацій та місцевого самоврядування.

Білецька сільська рада у межах своєї компетенції:

- затверджує цільові регіональні програми поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, а також заходи з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

- приймає рішення щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності.

Нагальним у системі управління охороною праці сільської ради є забезпечення органів державного управління охороною праці та служб охорони праці установи кваліфікованими фахівцями з охорони праці різних освітньо-кваліфікаційних рівнів за відповідними профільними спрямуваннями з урахуванням сучасних соціально-економічних умов та реальних потреб.

Інформаційне забезпечення в галузі охорони праці, яке має здійснюватися органами управління охороною праці на всіх рівнях, потребує удосконалення шляхом вивчення і поширення міжнародного та вітчизняного досвіду щодо пропаганди безпечних методів і засобів праці, вирішення інших актуальних питань у цій сфері із залученням сучасних інформаційних технологій, ЗМІ, оперативного розповсюдження посібників, пам'яток, методик, листівок відповідного спрямування.

Працівники Білецької сільської ради під час прийняття на роботу і в процесі роботи проходять інструктажі, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі виникнення аварії. Навчання й інструктаж працівників ради з охорони праці є складовою частиною системи управління охороною праці і проводиться з усіма працівниками в процесі їхньої трудової діяльності. За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Дотримання правил безпеки праці, забезпечення сприятливих умов у Білецькій сільській раді залежать від того, наскільки кожен працівник знає і виконує ці правила під час роботи. Тому всі працівники при прийомі на роботу і

в процесі роботи проходять на підприємстві інструктаж з охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правил поведінки при виникненні аварій.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником: новоприйнятим (постійно чи тимчасово) до районної ради; який переводиться з одного структурного підрозділу районної ради до іншого; який виконуватиме нову для нього роботу;

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими у районній раді інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж проводиться на робочому місці індивідуально з окремим працівником або групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу. Він проводиться в терміни, визначені нормативно правовими актами з охорони праці з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці: при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них; при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;

Позаплановий інструктаж може проводитись індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками: при ліквідації аварії або стихійного лиха; при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства, оформляється розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться. Навчання з

питань охорони праці в частині організації навчального здійснюється відповідно до вимог законодавства.

4.2 Організація системи цивільного захисту Білецької сільської ради

Цивільний захист Білецької сільської ради є системою організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів, які здійснюються даним органом місцевого самоврядування, а також підпорядкованими йому силами і засобами, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, добровільними рятувальними формуваннями, з метою запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій, які загрожують життю і здоров'ю людей, завдають матеріальних збитків у мирний час та особливий період.

Основні завдання цивільного захисту Білецької сільської ради:

- збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації;
- прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій;
- здійснення нагляду і контролю у галузі цивільного захисту;
- розроблення і виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів, дотримання норм і стандартів у сфері цивільного захисту;
- розроблення і здійснення запобіжних заходів у сфері цивільного захисту;
- створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;
- розроблення та виконання науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій;
- оперативне оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайних ситуацій;

- своєчасне достовірне інформування про обстановку, яка складається, та заходи, що вживаються для запобігання НС та подолання їх наслідків;
- організація захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, надання невідкладної психологічної, медичної та іншої допомоги потерпілим;
- проведення невідкладних робіт із ліквідації можливих наслідків надзвичайних ситуацій та організація життєзабезпечення населення, яке постраждало від них;
- забезпечення постійної готовності сил і засобів ЦЗ до запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;
- надання з використанням засобів цивільного захисту оперативної допомоги населенню в разі виникнення несприятливих побутових або нестандартних ситуацій;
- навчання населення способам захисту при виникненні надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організація тренувань; міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту.

Білецька сільська рада проводить такі заходи в сфері цивільного захисту:

- планування і здійснення заходів щодо безпеки і захисту працівників від виникнення надзвичайних ситуацій, зниження ризиків настання аварій, забезпечення стабільного функціонування об'єктів в надзвичайних ситуаціях;
- підтримування у готовності до застосування сил і засобів із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- створення матеріальних резервів на випадок надзвичайних ситуацій;
- розроблення планів локалізації і ліквідації аварій;
- забезпечення своєчасного оповіщення працівників про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. На об'єкті планування роботи з питань запобігання і реагування на надзвичайні ситуації відбувається на підставі експертної оцінки, прогнозу наслідків можливих надзвичайних ситуацій.

З метою ефективного реалізації завдань цивільного захисту, зменшення матеріальних витрат та недопущення шкоди об'єктам, матеріальним і культурним цінностям селища та його довкілля в разі виникнення надзвичайних

ситуацій Білецька сільська рада може здійснювати нижче зазначені заходи у сфері цивільного захисту. Оповіщення та інформування – основний та невід’ємний елемент усієї системи заходів у сфері захисту населення від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Спостереження й контроль здійснюються з метою своєчасного захисту населення території селища від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, запобігання і реагування на них відповідними центральними та місцевими органами виконавчої влади.

Укриття в захисних спорудах застосовуються для своєчасного захисту населення від надзвичайних ситуацій, що носять техногенний і природний характер. Укриттю в захисних спорудах, у разі необхідності, підлягає населення відповідно до його належності до груп (працююча зміна, населення, яке проживає в небезпечних зонах).

Здійснення заходів з евакуації населення. В умовах недостатнього забезпечення захисними спорудами в населених пунктах, де розташовані об’єкти підвищеної небезпеки, а також в особливий період основним способом захисту населення є його евакуація і розміщення у зонах, безпечних для проживання.

Біологічний захист включає своєчасне виявлення факторів біологічного зараження, залежно від їх виду і ступеня ураження, проведення комплексу адміністративно-господарчих, режимно-обмежувальних і спеціальних проти-епідемічних та медичних заходів.

Медичний захист населення та забезпечення епідемічного благополуччя в районах надзвичайних ситуацій здійснюються з метою запобігання або зменшення ступеня ураження населення, своєчасного надання допомоги постраждалим та їх лікування, забезпечення епідемічного благополуччя в районах НС.

Екологічний захист передбачає проведення необхідних природо-охоронних заходів. Радіаційний і хімічний захист населення громади включає виявлення вогнищ радіаційного та хімічного забруднення і проведення його

оцінки, організацію і здійснення дозиметричного і хімічного контролю, розроблення та запровадження типових режимів радіаційного захисту, забезпечення засобами радіаційного та хімічного захисту, організацію й проведення спеціальної та санітарної обробки території та об'єктів, що на ній розташовані. Психологічний захист здійснюється з метою запобігання або зменшення ступеня негативного психологічного впливу на населення та своєчасне надання ефективної психологічної допомоги.

Захист населення Білецької сільської ради від несприятливих побутових або нестандартних ситуацій включає: здійснення заходів із виявлення і проведення оцінки таких ситуацій; організацію і надання допомоги населенню селища; розроблення типових рекомендацій жителям громади щодо дій в умовах виникнення несприятливих побутових або нестандартних ситуацій, а також проведення спеціальних аварійно-рятувальних робіт.

ВИСНОВКИ

Робота Білецької сільської ради спрямована на забезпечення подальшого розвитку усіх сфер життєдіяльності громади, зокрема, підвищення добробуту її населення. Зокрема, у 2022 році було проведено роботи, які стосувалися проведення благоустрою населених пунктів громади (експлуатаційне утримання проїзних частин доріг, відновлення дорожнього покриття населених пунктів та ін.)

Бюджет Білецької сільської ради за своєю структурою складається із двох фондів - загального й спеціального, а також включає інші надходження, які виділяються із державного й обласного бюджету. У цілому бюджет Білецької ТГ за 2022 рік складав 227 млн. 29,2 тис. грн. Основними видами надходжень до спеціального фонду бюджету громади у 2022 р. виступали: благодійні надходження та гранти; плата за послуги, що надані бюджетними установами; надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення тощо. Всього надходження коштів до спеціального фонду сільського бюджету, протягом 2022 року становили 932,2 тисяч грн. без урахування трансфертів.

Найбільші суми надходжень у бюджет Білецької ТГ з державного та обласного бюджетів були отримані за рахунок: інших дотацій з місцевого бюджету; субвенцій, що надійшли із місцевого бюджету на цілі надання державної підтримки особам, що мають особливі освітні потреби (177,7 тис. грн.); інших субвенцій з місцевого бюджету. Всього по власних доходах загального фонду бюджету Білецької ТГ за 2022 рік було досягнуто перевиконання на 44 млн. 256 тис. грн., а у відсотковому вираженні - 29,7%. Перевиконання плану бюджету даної громади з дотаціями і субвенціями за звітний рік складало 24,3%.

У структурі видатків громади найбільшу частку займали видатки на програм військових, забезпечення функціонування шкіл, благоустрій, утримання

садочків та ін. Отже, загалом Білецька територіальна громада достатньо забезпечена фінансовими ресурсами, що створює передумови для її подальшого розвитку.

Пропонуємо створити у Білецькій територіальній громаді Молодіжну Раду. Вона повинна виступати у якості консультативно-дорадчого, представницького органу, який буде займатися вирішенням питань молодіжної політики у Білецькій громаді.

З метою покращення життя громади було розроблено анкету, за якою проведено опитування мешканців Білецької територіальної громади. Більшістю опитаних було відмічено наявність певних позитивних змін, що стосувалися якості освіти у громаді, соціального захисту населення, якості медичних послуг, культурно-спортивного життя населення та рівня благоустрою. Це позитивно характеризує діяльність Білецької сільської ради загалом.

З метою покращення забезпечення жителів Білецької громади та потреб садочків та шкіл пропонуємо створити комунальне підприємство, яке буде здійснювати випічку хліба та здоби («Білецький хліб»).

Запропонований проєкт, що передбачає створення комунального підприємства по випічці хліба, доцільно здійснювати, тому його чиста теперішня вартість - 805,1 тис. грн., що значно більше від нульового значення; індекс прибутковості складає 2,4, отже, його значення більша за одиницю. При цьому простий термін окупності внесеного проєкту рівний 2 роки 5 місяців, а дисконтований – 3 роки 6 місяців. На основі аналізування попередньо викладених показників, робимо висновок, що впровадження комунальної хлібопекарні Білецької сільської ради є ефективним і дозволить отримати додаткові надходження до бюджету громади.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник /за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2019. 536 с.
2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
3. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 2 (43). С. 118-125.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020. *Офіційний вісник України*. № 67 від 28.08. 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>
5. Сторонянська І. З., Пелехатий А. О. Напрямки модернізації фінансового забезпечення розвитку сільських територіальних громад у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи. *Фінанси України*. 2014. №10. С. 97-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2014_10_10
6. Лисяк Л.В., Биков Б.Д., Кушнір А.І. Зміцнення фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №4 (70). С. 84-89.
7. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>
8. 16 принципів сталого розвитку громади. Портал Гурт. URL: <https://gurt.org.ua/articles/30364/>
9. Патинська М.М. Формування категорії "сталий розвиток територіальних громад" в умовах євроінтеграційної перспективи. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27362/1/P.32-33.pdf>
10. Білецька сільська громада. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Білецька_сільська_громада

11. Звіт сільського голови про роботу Малика Дмитра Васильовича за 2022 рік. https://rada.info/upload/users_files/14029160/cc0e217c9c0bb7d49b240e83d447fda8.pdf
12. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Авт.: Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. К.: 2019. 115 с.
13. Архипенко І. Зарубіжний досвід формування й реалізації регіональної економічної політики. Державне управління та місцеве самоврядування. Вип. 2 (41). С. 32-42.
14. Чикаренко І., Маматова Т., Чикаренко О. Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад / Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 27 листоп.2020 р. / за заг. ред. І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2020. с. 19.
15. Колишко Р.А. Децентралізація публічної влади: історія та сучасні тенденції розвитку. Вісник КНУ. Серія «Міжн. відн.». 2015. Вип. 27. С. 198.
16. Белей Л. Децентралізація будить у звичайних громадян відповідальність за свою малу батьківщину. *Український тиждень*. 2014. № 17-18. С. 38-39.
17. Давимука С. А., Куйбіда В.С., Федулова І. Тенденції розвитку нової регіональної політики країн-членів Європейського Союзу. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 76 - 85.
18. Василенко Л., Добровінський М. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування. Підприємництво, господарство і право. 2017. №3. С. 123–126. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_3_28
19. Мазур А. Б. Управління економічним розвитком регіонів України. Соціальна економіка. 2016. №2. С. 103-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2016_2_17
20. Качний О. С. Зарубіжний досвід формування механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіонів. Публічне управління та

митне адміністрування. 2017. №2 (17). С. 170-174.

21. Мінченко Р.М. Проблеми децентралізації державної влади і їх взаємодія з місцевим самоврядуванням в Україні. *Держава і право*. № 39. с. 452

22. Приходченко Т.А. Теорії та концепції регіонального розвитку. *Ефективна економіка*. № 9. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5149>

23. Бурик З.М. Особливості розробки і реалізації стратегії та програм розвитку регіону. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія «Управління». Випуск 2. 2014. С. 52-61.

24. Кіщевський С. Оновлення Конституції як завершення революції. Центр перспективних досліджень. 2015. № 1. С. 169-170.

25. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навчальний посібник для посадовців органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування. К. ПРООН/МПВСР. 2016. 269 с.

26. Василенко Л., Добровінський М. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування. *Підприємництво, господарство і право*. №3. 2017. С. 123 - 126.

27. Машлій Г.Б. Дослідження основних проблем публічного управління регіональним розвитком України на сучасному етапі. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 23. С. 55-59. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/23_2018_ukr/12.pdf

28. Лелеченко А. П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місьцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К. 2017. 110 с.

29. Кравченко Т.О. Місьцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації: робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра; спец.: 072 - фінанси, банківська справа та страхування. Суми: СумДУ, 2020. 33 с.

30. Машлій Г.Б., Мосій О.Б. Моніторинг перспектив та інвестиційні інструменти розвитку територіальних громад. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. №3 (30). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/en/issue-30-2021>

31. Татарин Н.Б., Голік В.І. Місцеві бюджети як основа самостійності місцевого самоврядування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 23(2). С. 72-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23%282%29__18
32. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН». 2018. 76 с.
33. Мерщій, Б. Є. Транспарентність бюджетної політики в умовах фінансової децентралізації територій : дис. ... д-ра філософії : 072. Суми. 2021. 262 с.
34. Мінченко Р.М. Проблеми децентралізації державної влади і їх взаємодія з місцевим самоврядуванням в Україні. *Держава і право*. Випуск 39. URL: https://mk.arbitr.gov.ua/userfiles/media/media/mi_1.pdf
35. Машлій Г. Регіональний аспект процесів інвестування в Україні: стан та проблеми вдосконалення управління. *Соціально- економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 1 (18). С. 102-111. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18mhbpvu.pdf>
36. Демченко О.П. Інструментарій фінансової підтримки територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. №26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/327/312>
37. Марущин Ю.В. Інструменти бюджетної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад. *Університетські наукові записки*. 2018. № 66. С. 200–210.
38. Офіційний сайт Білецької сільської територіальної громади. URL: <https://bilecka-gromada.gov.ua/>

